

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

DIŞİŞLERİ KOMİSYONU

TUTANAK DERGİSİ

3'üncü Toplantı

2 Aralık 2020 Çarşamba

(TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı tarafından hazırlanan bu Tutanak Dergisi'nde okunmuş bulunan her tür belge ile konuşmacılar tarafından ifade edilmiş ve tırnak içinde belirtilmiş alıntı sözler aslına uygun olarak yazılmıştır.)

İ Ç İ N D E K İ L E R

Sayfa

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

II.- KANUN TEKLİFLERİ VE DİĞER İŞLER

A)KANUN TEKLİFLERİ

1.- Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı Tekirdağ Milletvekili Mustafa Şentop'un; Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Kazakistan Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Askeri İş Birliği Anlaşmasının Notalarla Birlikte Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Teklifi (2/2782)

2.- Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı Tekirdağ Milletvekili Mustafa Şentop'un; Türkiye Cumhuriyeti ve Karadağ Arasında Karadağ Vatandaşlarına Konsolosluk Yardımı Sunulması Hakkında Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Teklifi (2/2983)

II- AÇIKLAMALAR

1.- İstanbul Milletvekili Ahmet Hamdi Çamlı'nın, İstanbul Milletvekili Yunus Emre'nin (2/2983) esas numaralı Kanun Teklifi'nin tümü üzerindeki konuşmasında geçen bazı ifadelerine ilişkin açıklaması

2.- İstanbul Milletvekili Yunus Emre'nin, İstanbul Milletvekili Ahmet Hamdi Çamlı'nın yaptığı açıklamasında geçen bazı ifadelerine ilişkin açıklaması

3.- Balıkesir Milletvekili Mustafa Canbey'in, bir Komisyon üyesinin

bugün toplantıda yaptığının yanlış olduğunu kınadığını ifade etmek istediğine ve İstanbul Milletvekili Yunus Emre'nin yaptığı açıklamasında geçen bazı ifadelerine ilişkin açıklaması

4.- Ankara Milletvekili Asuman Erdoğan'ın, İstanbul Milletvekili Yunus Emre'nin yaptığı açıklamasında geçen bazı ifadelerine ve Komisyon üyesi bir milletvekilinin Komisyondaki usulünün uygun olmadığına ilişkin açıklaması

5.- Bursa Milletvekili Ahmet Kamil Erozan'ın, söylem, kullanılan kelime ve benzetmelerden duyduğu rahatsızlığı kayda geçirdiğine ilişkin açıklaması

6.-İstanbul Milletvekili Hasan Turan'ın, İstanbul Milletvekili Yunus Emre'nin açıklamasında geçen bazı ifadelerine ilişkin açıklaması

7.-İstanbul Milletvekili Ahmet Hamdi Çamlı'nın, İstanbul Milletvekili Yunus Emre'nin yaptığı açıklamasında geçen "tweet"le ilgili ifadelerine ilişkin açıklaması

8.- İstanbul Milletvekili Ahmet Berat Çonkar'ın, CHP'li bir milletvekilinin Komisyon Başkanını hedef alan şekildeki üslubunun yanlış olduğuna; İstanbul Milletvekili Ahmet Hamdi Çamlı'nın ifadelerinde şahsa yönelik herhangi bir hakaret unsuru duymadığına ve İstanbul Milletvekili Yunus Emre'nin yaptığı konuşmalarındaki ifadelerine ilişkin açıklaması

9.- İstanbul Milletvekili Yunus Emre'nin, İstanbul Milletvekili Ahmet Hamdi Çamlı'nın yaptığı açıklamasında geçen kendisine yönelik ifadelerine ilişkin açıklaması

10.- Kayseri Milletvekili İsmail Özdemir'in, İstanbul Milletvekili Ahmet Ünal Çeviköz'ün Dışişleri Komisyonunu provoke ettiğine ve İstanbul Milletvekili Yunus Emre'nin yaptığı konuşmalarında geçen bazı ifadelerine ilişkin açıklaması

11.- Gaziantep Milletvekili Derya Bakkak'ın, İstanbul Milletvekili Ahmet Ünal Çeviköz'ün İstanbul Milletvekili Ahmet Hamdi Çamlı'nın ve Komisyon Başkanı Akif Çağatay Kılıç'ın yaptıkları açıklamalarına verdiği tepkiyi ve Komisyonu terk etmesini anlayamadığına ilişkin açıklaması

12.- Balıkesir Milletvekili Fikret Şahin'in, Cumhuriyet Halk Partisi milletvekili olarak FETÖ ile partisinin isminin yan yana anılmasını zül addettiğine ilişkin açıklaması

IV.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI

1.- Komisyon Başkanı Akif Çağatay Kılıç'ın, İstanbul Milletvekili Yunus Emre'nin Komisyon Başkanının yönetimine yönelik eleştirilerine ve İstanbul Milletvekili Ahmet Ünal Çeviköz'ün tavır ve usulünü kabul etmediğine ilişkin açıklaması

V.- SUNUMLAR

1.- TİKA Başkanı Serkan Kayalar'ın "TİKA'nın Yurtdışında Gerçekleştirdiği Projeler" konulu sunumu

PLAN VE BÜTÇE KOMİSYONU

3'üncü Toplantı

2 Aralık 2020 Çarşamba

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

TBMM Dışişleri Komisyonu saat 11.15'te açıldı.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı Tekirdağ Milletvekili Mustafa Şentop'un; Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Kazakistan Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Askeri İş Birliği Anlaşmasının Notalarla Birlikte Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Teklifi (2/2782)

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı Tekirdağ Milletvekili Mustafa Şentop'un; Türkiye Cumhuriyeti ve Karadağ Arasında Karadağ Vatandaşlarına Konsolosluk Yardımı Sunulması Hakkında Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Teklifi (2/2983)

Görüşmeleri tamamlanarak kabul edildi.

İstanbul Milletvekili Ahmet Hamdi Çamlı, İstanbul Milletvekili Yunus Emre'nin (2/2983) esas numaralı Kanun Teklifi'nin tümü üzerindeki konuşmasında geçen bazı ifadelerine;

İstanbul Milletvekili Yunus Emre, İstanbul Milletvekili Ahmet Hamdi Çamlı'nın yaptığı açıklamasında geçen bazı ifadelerine;

Balıkesir Milletvekili Mustafa Canbey, bir Komisyon üyesinin bugün toplantıda yaptığının yanlış olduğunu kınadığını ifade etmek istediğine ve İstanbul Milletvekili Yunus Emre'nin yaptığı açıklamasında geçen bazı ifadelerine;

Ankara Milletvekili Asuman Erdoğan, İstanbul Milletvekili Yunus Emre'nin yaptığı açıklamasında geçen bazı ifadelerine ve Komisyon üyesi bir milletvekilinin Komisyondaki usulünün uygun olmadığına;

Bursa Milletvekili Ahmet Kamil Erozan, söylem, kullanılan kelime ve benzetmelerden duyduğu rahatsızlığı kayda geçirdiğine;

İstanbul Milletvekili Hasan Turan, İstanbul Milletvekili Yunus Emre'nin açıklamasında geçen bazı ifadelerine;

İstanbul Milletvekili Ahmet Hamdi Çamlı, İstanbul Milletvekili Yunus Emre'nin yaptığı açıklamasında geçen "tweet"le ilgili ifadelerine;

İstanbul Milletvekili Ahmet Berat Çonkar, CHP'li bir milletvekilinin Komisyon Başkanını hedef alan şeklindeki üslubunu yanlış bulduğuna; İstanbul Milletvekili Ahmet Hamdi Çamlı'nın ifadelerinde şahsa yönelik herhangi bir hakaret unsuru duymadığına ve İstanbul Milletvekili Yunus Emre'nin yaptığı konuşmalarındaki ifadelerine;

İstanbul Milletvekili Yunus Emre, İstanbul Milletvekili Ahmet Hamdi Çamlı'nın yaptığı açıklamasında geçen kendisine yönelik ifadelerine;

Kayseri Milletvekili İsmail Özdemir, İstanbul Milletvekili Ahmet Ünal Çeviköz'ün Dışişleri Komisyonunu provoke ettiğine ve İstanbul Milletvekili Yunus Emre'nin yaptığı konuşmalarında geçen bazı ifadelerine;

Gaziantep Milletvekili Derya Bakbak, İstanbul Milletvekili Ahmet Ünal Çeviköz'ün İstanbul Milletvekili Ahmet Hamdi Çamlı'nın ve Komisyon Başkanı Akif Çağatay Kılıç'ın yaptıkları açıklamalarına verdiği tepkiyi ve Komisyonu terk etmesini anlayamadığına;

Bahkesir Milletvekili Fikret Şahin, Cumhuriyet Halk Partisi milletvekili olarak FETÖ ile partisinin isminin yan yana anılmasını zül addettiğine;

İlişkin açıklama yaptı.

Komisyon Başkanı Akif Çağatay Kılıç,

İstanbul Milletvekili Yunus Emre'nin Komisyon Başkanının yönetimine yönelik eleştirilerine ve İstanbul Milletvekili Ahmet Ünal Çeviköz'ün tavır ve usulünü kabul etmediğine ilişkin açıklama yaptı.

TİKA Başkanı Serkan Kayalar tarafından "TİKA'nın Yurtdışında Gerçekleştirdiği Projeler" konulu sunum yapıldı.

Komisyon gündeminde görüşülecek başka konu bulunmadığından, saat 14.00'te toplantıya son verildi.

02 Aralık 2020 Çarşamba

BİRİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 11.15

BAŞKAN: Akif Çağatay KILIÇ (İstanbul)

BAŞKAN VEKİLİ: Ahmet Berat ÇONKAR (İstanbul)

SÖZCÜ: Sena Nur ÇELİK (Antalya)

KÂTİP: Ceyda BÖLÜNMEZ ÇANKIRI (İzmir)

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Toplantı yeter sayımız vardır.

Dışişleri Komisyonunun 27’nci Yasama Dönemi Dördüncü Yasama Yılıının 3’üncü Toplantısını açıyorum. *

Şimdi, gündemimize geçiyoruz. Bugün 2 uluslararası anlaşmayı görüşmeyi planlıyoruz. Gündemimizdeki uluslararası anlaşmaların görüşülmesini müteakiben Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkan Vekili Sayın Serkan Kayalar bir sunum yapacak ve TİKA’nın projeleri hakkında bizleri bilgilendirecek.

Gündemimizin ilk sırasında ülkemiz ile Kazakistan arasında imzalanan Askerî İş Birliği Anlaşması yer almaktadır. Gündemimizin ikinci sırasında ise Türkiye Cumhuriyeti ve Karadağ arasında imzalanan Karadağ Vatandaşlarına Konsolosluk Yardımı Sunulması Hakkında Anlaşma bulunmaktadır.

Gündemimizin birinci maddesine geçiyoruz.

II.- KANUN TEKLİFLERİ VE DİĞER İŞLER

A)KANUN TEKLİFLERİ

1.- Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı Tekirdağ Milletvekili Mustafa Şentop’un; Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Kazakistan Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Askerî İş Birliği Anlaşmasının Notalarla Birlikte Onaylanmasının Uygun Bulduğuna Dair Kanun Teklifi (2/2782)**

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ - Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Kazakistan Cumhuriyeti Hükümeti arasında Askerî İş Birliği Anlaşmasının Notalarla Birlikte Onaylanmasının Uygun Bulduğuna Dair Kanun Teklifi (2/2782) esas numaralı Kanun Teklifi 6 Nisan 2020 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulmuş ve 10 Nisan 2020 tarihinde Komisyonumuza havale edilmiştir.

Bu noktada ilk sözü, Dışişleri Bakanlığı temsilcimize vermek istiyorum.

Yavuz Selim Bey, buyurun.

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI YAVUZ SELİM KIRAN – Çok teşekkür ederim Sayın Başkanım.

Komisyonumuzun değerli üyeleri, öncelikle Covid-19 sürecinde geçirdiğimiz rahatsızlık süresince şahsınıza ve tüm Komisyon üyelerimize geçmiş olsun dilekleri ve dayanışma mesajları için çok çok teşekkür ediyorum. Zor bir süreç oldu ama sizlerin destekleri bizlere güç verdi ve bir kez daha Dışişleri Komisyonumuzun ve bu yüce heyetin çalışmalarının bir parçası olmaktan gurur duyduğumu ifade etmek istiyorum ve her bir Komisyon üyemize ayrı ayrı şükranlarımı arz ediyorum.

* Coronavirüs salgını sebebiyle toplantı salonundaki Başkanlık Divanı üyeleri, milletvekilleri, katılımcılar ve görevli personel maske takarak çalışmalara katılmaktadır.

** (2782) Esas numaralı Kanun Teklifi tutanağa eklidir.

Gündemimizde görüştüğümüz Kazakistan'la askerî iş birliği anlaşması, bir çerçeve anlaşması niteliğinde. Malumunuz, dost ve kardeş Kazakistan'la ilişkilerimiz köklü ve derin geçmişimizden güç alıyor. İlişkilerimizi her alanda daha da ileri taşımak için ortak bir iradeye sahibiz. Kazakistan, Orta Asya'daki en önemli ortaklarımızdan biri. 1991 yılında bağımsızlığını ilan ettiğinde Kazakistan'ı ilk tanıyan ülke, Türkiye Cumhuriyetiydi. Dolayısıyla, bu anlayış birlikteliği ve dayanışma içerisinde ilişkilerimiz, o günden bugüne güçlenerek gelişmeye devam ediyor. Bölgede barış ve istikrar bakımından Kazakistan'ın son derece önemli bir ülke olduğunu biliyoruz.

Bağımsızlığının ardından eriştiği refah ve istikrar da elbette 1'inci Cumhurbaşkanı Elbaşı Sayın Nazarbayev'in de büyük bir payı var. Sayın Nazarbayev ve Cumhurbaşkanımız Sayın Recep Tayyip Erdoğan liderliğinde iş birliğimiz büyük bir ilerleme ve aşama katetti. FETÖ'nün 15 Temmuz hain darbe girişiminin ardından Türkiye'yi ziyaret eden ilk devlet başkanının Sayın Aksakal Nazarbayev olması da hâlâ hafızalarımızda takdir ve şükranla hatırladığımız bir gerçek. Aynı şekilde Cumhurbaşkanı Kasım Çömert Tokayev döneminde de Kazakistan'la yakın siyasi diyalog ve iş birliğimiz devam ediyor.

Stratejik iş birliğimizin kurumsal temelini 2012 yılında kurduğumuz Yüksek Düzeyli Stratejik İş Birliği Konseyi oluşturuyor. İkili düzeydeki stratejik iş birliğimiz, Avrasya coğrafyasında barış ve istikrarın tesis edilmesine de önemli katkılarda bulunuyor. Bunun somut sonuçlarından birisi, Türkiye ile Kazakistan'ın öncülüğünde Türk Dili Konuşan Ülkeler Zirvesi'nin kurumsallaştırılması ve 2009 yılında Türk Konseyi'nin kurulmasıdır. Kazakistan'la İslam İşbirliği Teşkilatı, Ekonomik İş Birliği Teşkilatı, Asya'da İş Birliği ve Güven Artırıcı Önemler Konferansı gibi bölgesel ve uluslararası platformlarda iş birliğimizi sürdürüyoruz. Temel hedefimiz, aramızdaki stratejik ilişkilere daha da derinlik kazandırmak. Bu amaçla ticari ve ekonomik iş birliğimizi de ileriye taşımak istiyoruz.

Orta Asya'daki en büyük ticari ortağımız, Kazakistan'dır. Ticaret hacmimiz 2019'da 4 milyar dolara yaklaştı. Bu rakam, özellikle son on beş yılda 10 katlık bir artışa tekabül ediyor. Salgının olumsuz şartlarına rağmen, 2020'nin ilk dokuz ayında da 2,5 milyar dolarlık bir ticaret hacmi rakamını yakaladık. Ancak tabii ki bu rakamları yeterli görmüyoruz. Cumhurbaşkanımız Sayın Recep Tayyip Erdoğan ve Kazakistan Cumhurbaşkanı Sayın Kasım Çömert Tokayev ticaret hacmimiz için 10 milyar dolarlık bir hedef belirledi ve bu hedefe ulaşmak için de karşılıklı çalışmalarımızı sürdürüyoruz.

İkili ekonomik gündemimizdeki konuları düzenli olarak ele aldığımız Karma Ekonomik Komisyon (KEK) diye bildiğimiz toplantıları bu manada önemsiyoruz. Son Karma Ekonomik Komisyon toplantısını Cumhurbaşkanı Yardımcımız Sayın Fuat Oktay ve Kazakistan Başbakanının Eş Başkanlığında geçtiğimiz yıl İstanbul'da gerçekleştirdik ve bu kapsamda, Türk ve Kazak iş insanlarının da katıldığı geniş kapsamlı bir forumunu da düzenledik. Burada iş insanlarımız, toplam değeri yaklaşık 1,5 milyar tutarında 19 anlaşma imzaladı.

Ticari ilişkilerimiz kadar karşılıklı yatırımlarımızı da önemsiyoruz. Ülkemizin Kazakistan'daki yatırımları 3,5 milyar dolar düzeyinde. Yüklenicilerimizin en fazla proje gerçekleştirdiği ülkelerden birisi Kazakistan. Bugüne kadar yüklenicilerimiz Kazakistan'da yaklaşık 24 milyar dolarlık 500'e yakın proje gerçekleştirdi ve tabii, salgın sürecinden olumsuz etkilenmemesi için de yüklenicilerimizin karşılıklı yatırımlarının devamını önemsiyoruz. Bu salgın sürecinde de esasen Kazakistan'la örnek bir iş birliği ve dayanışma sergiledik. Mayıs ve temmuzda olmak üzere 2 kez tıbbi yardım gönderdik bu ülkeye. Ayrıca, kamu kuruluşlarımız, STK'lerimiz ve şirketlerimiz bu zor dönemde Kazakistan halkına destek olmak için bütün imkânlarını gerçekten seferber ettiler. Aynı zamanda Kazakistan'da yaşayan yaklaşık 20 bin vatandaşımıza da yardım eli uzattık. Bu süreçte yine 1.161 vatandaşımızı Kazakistan'dan ülkemize tahliye ettik.

Bildiğiniz gibi senede yaklaşık 500 bin Kazakistan vatandaşı ülkemizi ziyaret ediyor. Aynı zamanda iş insanlarımız başta olmak üzere ülkemizden de Kazakistan'a pek çok ziyaret gerçekleşiyor. Bu nedenle salgınla birlikte aksayan uluslararası uçuşların yeniden başlatılması ilişkilerimiz bakımından son derece önemliydi ve bu kapsamda ağustos sonundan itibaren Türk Havayollarımız, Kazakistan'a seferlerini yeniden başlattı ve böylece temaslar da yeniden canlanmış oldu.

Tabii, Kazakistan'la stratejik ilişkilerimizin önemli parçalarından birisi de askerî iş birliğimiz. Bu ülkede Büyükelçiliğimizi 1993 yılında açmıştık ve Büyükelçiliğimizi açtığımız aynı yıl içerisinde Kazakistan'la bir askerî eğitim iş birliği anlaşması da akdetmiştik. Malumunuz, askerî iş birliklerinin geliştirilmesi, sağlam bir hukuki çerçevenin tesis edilmesine bağlı. 93 yılından bu yana Kazakistan'la askerî alandaki temas, diyalog ve iş birliğimiz son derece ileri seviyelere ulaştı. Özellikle, 2002 yılından sonra hem Silahlı Kuvvetlerimiz hem savunma sanayimiz arasındaki diyalog ciddi ölçüde yoğunlaştı. Örneğin, son askerî diyalog toplantımızı geçtiğimiz yıl mart ayında düzenledik. Akabinde, nisan sonundaki İDEF Fuarı'na Kazakistan geniş bir heyetle katılım sağladı. Savunma sanayisi alanında da ülkemizin imkân ve kabiliyetlerinin artmasına paralel olarak Kazakistan'la iş birliğimiz ilerliyor. 2014 yılında ASELSAN, Orta Asya'daki ilk üretim tesisini yine bu ülkede, Kazakistan'da açtı. Kazakistan Engineering ile ASELSAN ortaklığı sonucu kurulan Kazakistan-ASELSAN Engineering (KAE) diye bildiğiniz şirket Kazakistan silahlı kuvvetlerine gece görüş ve termal sistemleri tedarik ediyor. şirketin bir diğer amacı, başta Özbekistan olmak üzere diğer Orta Asya cumhuriyetlerine de ihracat gerçekleştirmek, Bu çerçevede Özbekistan'a 2017 yılında 4 adet termal kamera satışı da gerçekleştirildi. Hedefimiz, hem Kazakistan'da hem diğer Orta Asya cumhuriyetlerinde, insansız hava araçlarından kendi geliştirdiğimiz yazılım ve mühimmatlara kadar savunma sanayisi ürünlerimizin geniş biçimde kullanılmasını sağlamak. Gündemimizde yer alan bu anlaşmayla, Kazakistan'la askerî iş birliğimizde ihtiyaç duyduğumuz yeni nesil bir hukuki çerçeveyi oluşturmak istiyoruz. Kazakistan'la askerî ilişkilerimizin mevcut hukuki çerçevesi -az önce de ifade ettiğim gibi- 23 Şubat 1993 tarihli Askerî Eğitim İşbirliği Anlaşması ve 8 Ağustos 1994 tarihli Askerî Alanda Eğitim, Teknik ve Bilimsel İşbirliği Anlaşması'yla tesis edilmişti ve Kazakistan'la, 1993 ve 1994 yılında imzalanmış bu iki anlaşma yerine gündemimizde yer alan askerî iş birliği anlaşmasını sonuçlandırmayı ve böylece bu ülkeyle askerî ilişkilerimize çeşitlilik kazandırmayı hedefliyoruz.

Bu anlaşmayla 4 temel alanda askerî iş birliğimizi güçlendirmeyi hedefliyoruz. İlk olarak, değişik seviyelerde askerî eğitim ve öğretim kurumlarımız arasında bilgi ve tecrübe paylaşımını geliştirmek, millî tatbikatlara gözlemciler göndermek ve askerî heyet ziyaretlerinin sayısını artırmayı hedefliyoruz. İkinci olarak, özellikle askerî teknolojiler ve askerî tıp alanında koordinasyon ve bilgi değişimini güçlendirmeyi arzu ediyoruz. Üçüncü olarak, askerî lojistik sistemlerinin karşılıklı incelenmesi, ihtiyaç fazlası savunma malzemelerinin paylaşımı ve personel eğitimleri için müşterek planlamalar yapmak üzere hukukî bir zemin tesis etmeyi amaçlıyoruz. Yine son olarak da bu anlaşmayla, askerî iş birliği alanlarımızı çeşitlendirerek askerî istihbarat, siber savunma, müşterek tatbikat ve eğitimler, askerî tarih, arşiv, yayın ve müzecilik, çevre emniyeti ve çevresel koruma, barışı koruma ve insani yardım harekâtları, doğal afet kurtarma harekâtı gibi alanları da askerî iş birliğimizin bir parçası hâline getirmek istiyoruz. Dolayısıyla bu anlaşma, esas itibarıyla Kazakistan'la imzalayacağımız başka askerî anlaşmalara hukukî zemin sağlayacak bir çerçeve niteliği taşıyor. Kazakistan, bu anlaşmayı 2019 yılında onayladı. Bizim de Kazakistan'la askerî iş birliğimizi çeşitlendirmek için çeşitli yeni anlaşmaları imzalamaya ihtiyacımız var, bunların görüşmeleri de sürüyor. Tabii, bunların imzalanması da bu çerçeve iş birliği anlaşmasının yüce Meclisimizin takdir ve tensipleriyle uygun bulması hâlinde diğer daha derinlikli, daha kapsamlı,

daha somut içerikli anlaşmaların imzalanmasına da zemin sağlayacak. Bu anlaşma hayata geçirildiği takdirde 1993 ve 1994 tarihli iki anlaşma da böylece yürürlükten kalkmış olacak. Daha güncel, yeni nesil bir hukuki çerçeveyi bu şekilde tesis etmiş olacağız.

Teşekkür ederim Sayın Başkan.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Teşekkür ediyorum Yavuz Bey.

Şimdi de Millî Savunma Bakanlığı temsilcisi Tuğgeneral Mehmet Avcıoğlu Beyefendi.

Buyurun.

MİLLÎ SAVUNMA BAKANLIĞI HUKUK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRÜ TUĞGENERAL MEHMET AVCIOĞLU – Sağ olun Başkanım.

Sayın Başkanım, Komisyonun Değerli üyeleri; sizleri saygıyla selamlıyorum.

Ülkemiz ile Kazakistan Cumhuriyeti arasındaki askerî eğitim iş birliği faaliyetleri, yürürlükte olan 8 Ağustos 1994 tarihli Askerî Alanda Eğitim, Teknik ve Bilimsel İşbirliği Anlaşması –çerçeve anlaşması mahiyetinde- ve 23 Şubat 1993 tarihli Askerî Eğitim İşbirliği Anlaşması hükümlerine göre yürütülmektedir.

Görüşülmekte olan 13 Eylül 2018 tarihinde imzalanan anlaşma, genişletilmiş askerî çerçeve anlaşmasıdır. Bu anlaşmayla, ülkemiz ile Kazakistan arasında askerî ve savunma alanlarında iş birliği sağlanması ve genişletilmesi amaçlanmaktadır. Anlaşmayla, askerî eğitim ve öğretim, tatbikat eğitimleri veya ortak tatbikatlara katılım sağlanması, savunma sanayisi, askerî ziyaretler, askerî istihbarat, lojistik iş birliği, hibe, lojistik destek, askerî tıp ve sağlık hizmetleri, muhabere, elektronik bilgi sistemleri ve siber savunma, barışı koruma, insani yardım harekâtları, haritacılık, hidrografi, topoğrafya ve seyrüsefer; askerî, bilimsel ve teknolojik araştırma alanlarında bilgi, tecrübe değişimi; mayın ve el yapımı patlayıcılarla mücadele alanında eğitim, bilgi, tecrübe paylaşımı; doğal afet kurtarma harekâtı kapsamında eğitim, bilgi ve tecrübe değişimi amaçlanmaktadır.

Daha önceki anlaşmalardan bugüne kadar, Türkiye’de Kazakistan Silahlı Kuvvetlerine mensup toplam 1.388 personele eğitim verilmiştir. Yine, Türk Silahlı Kuvvetlerinden Kazakistan’da toplam 18 Silahlı Kuvvetler mensubu, eğitimlerini, kurslarını tamamlamışlardır. Şu anda hâlen eğitimi devam eden Kazakistan Cumhuriyetine ait misafir askerî öğrenci statüsünde 40 askerî personel eğitim görmektedir. Bizim ise, Türk Silahlı Kuvvetlerinin şu anda Kazakistan’da eğitimi devam eden personelimiz bulunmamaktadır.

Arz ederim Sayın Başkanım.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Teşekkür ederim.

Şimdi söz almak isteyen veya soru sormak isteyen Komisyon üyelerimiz varsa söz vermek istiyorum.

Buyurun Yunus Bey.

YUNUS EMRE (İstanbul) – Sayın Başkan, teşekkür ediyorum.

Ben de tabii öncelikle Yavuz Bey’e geçmiş olsun dileklerimi iletiyorum.

Türkiye ile Kazakistan Cumhuriyeti arasındaki ilişkilerin derinleşmesinden, bunlar hukuki zemin kazanırken bu zeminin güçlenmesinden tabii biz de mutluluk duyuyoruz.

Burada ben bir soru yöneltmek istiyorum: Şimdi, 2'nci maddenin (7)'nci fıkrasında bir tanımlama yapılıyor, hibe tanımlaması: "Hibe, geri ödemesiz mal ya da hizmetin bağışlanmasını veya transferini ifade eder." şeklinde. Tabii, bu hibelerin ne olacağı konusunda bir açıklama yapılmıyor başka bölümlerde yani bu programlanmış mıdır? Nelerin hibe edileceği konusu açıklığa kavuşmuş mudur? Bununla ilgili elimizde bir bilgi var mıdır? Bunu sormak istiyorum.

Teşekkürler.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Uygun görürseniz 3 soru alıp öyle şey yapalım.

Sayın Erozan, buyurun.

AHMET KAMİL EROZAN (Bursa) – Sayın Başkan, Komisyonun değerli üyeleri, Dışişleri Bakanlığı ve Millî Savunma Bakanlığının temsilcileri; benim anlaşmanın metniyle ilgili bir mütalaam yok ama başka bir siyasi mütalaam var. Bu siyasi mütalaa temelinde de bir soru yöneltmek isterim. Şimdi, tabii, bizim önümüze bugün Kazakistan geldi ama o coğrafyaya baktığımızda Türkmenistan da var, Kırgızistan da var, Özbekistan da var; bunların bir yatay dengesi olması lazım. Yatay dengesi dediğim şu: Bunlar böyle kardeş ülkeler falan ama kendi aralarında husumet noktaları var yani bizim verdiğimiz destekle bunların a'sının, b'sinin, c'sinin veya d'sinin askerî yeteneklerinin artması, bölgesel dengeler açısından farklı sonuçlar doğurabilir. Her devletin, her milletin arayışları vardır, bizim de var, onların da vardır ve olmalıdır ama bu dengeyi sağlıklı tanımlayamazsak veya bu yaptığımız anlaşmalar arasında bir uyum tutturamazsak veyahut daha da öteye gideyim, onların bu askerî yardıma olan ihtiyaçlarının hangi tehdit algılaması temelinde oluştuğunu tanımlayamazsak yanlış bir yola gireriz. Şimdi bunu niye söylüyorum? Azerbaycan'ın nelere kadir olduğunu gördük. Şimdi bu Kazakistan, arkasından Özbekistan, Kırgızistan; bunlar bu yetenekleri geliştirdikçe birtakım bölgesel arayışlara girerler. Ben şunun altını çizmek istiyorum: Bu yaptığımız yardımın hayra yol açmasını tabii ki isteriz ama oradaki dengeler üzerinde olabilecek olumsuz yansımalarını da düşünmemiz lazım.

Soruma geliyorum. Şimdi, bu anlaşmayı yapıyoruz Kazakistan'la; yaptık, onaylayacağız. Özbekistan'la durum nedir? Kırgızistan'la durum nedir? Türkmenistan'la durum nedir?

Teşekkür ederim.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Sayın Çonkar, buyurun.

AHMET BERAT ÇONKAR (İstanbul) – Sayın Başkanım, teşekkür ediyorum.

Ben de Sayın Bakan Yardımcımızı tekrardan geçmiş olsun dileklerimi iletmek istiyorum.

Tabii, özellikle son dönemde hem askerî sahada hem de savunma sanayi sahasında ülkemizin başarılarıyla hepimiz gurur duyuyoruz. Bu anlamda, bu konuda emek veren başta Millî Savunma Bakanlığımız ve tüm askerî teşkilatımız ve bununla birlikte de Dışişleri Bakanlığımız ve diğer güvenlikle ilgili kurumlarımızda fedakârlıkla çaba gösteren, görev yapan bütün çalışanlara, bütün yetkililere teşekkür etmeyi bir borç biliyorum.

Tabii, bu Orta Asya ülkeleri içerisinde akrabalık bağlarımız dolayısıyla her zaman, her daim daha yakın ilişkiler tesis etmeyi ümit ettiğimiz Kazakistan gibi önemli bir Orta Asya ülkesiyle askerî sahadaki iş birliğimizi geliştirmeye dayalı bu anlaşmanın da çok önemli bir adım olduğunu düşünmekteyim. Elbette ki özellikle Karabağ krizinin, Dağlık Karabağ'daki Ermeni işgalinin sonlandırılmasında Türkiye ve Azerbaycan'ın iş birliğinin etkisinin sahaya yansımaları ve otuz yıla yakındır donmuş bir kriz hâlinde seyreden böyle bir ihtilafın Türkiye'nin inisiyatif almasıyla hızlı bir şekilde sonuca ulaştırılması noktasındaki gelişmeleri de dikkatinize sunmak isterim. Umudumuz Orta Asya'daki akraba ülkelerimizle, Orta Asya Türk cumhuriyetleriyle de hem askerî hem de diğer sahadaki ilişkilerin

daha da geliştirilmesi, yakınlaştırılması ve barış ve istikrar odaklı, barış ve istikrarın esas alındığı bir dış politika çerçevesinde Türkiye'mizin bu bölgeyle olan ilişkilerinin kuvvetlendirilmesidir. Ben bu anlaşmanın da bu gayeye hizmet edeceği düşüncesindeyim.

Emeği geçen herkese çok teşekkür ediyorum.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Teşekkür ediyorum.

Buyurun Yavuz Bey.

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI YAVUZ SELİM KIRAN – Teşekkür ederim Sayın Başkanım.

Öncelikle Yunus Emre Bey'in hibe konusuyla ilgili bir sorusu olmuştu. Tabii, konuşmamda da ifade ettiğim gibi bu, bir çerçeve iş birliği anlaşması. İki tarafın karşılıklı olarak... Ki burada özellikle ihtiyaç fazlası savunma sanayisi ürünlerine de atf var. Bu kapsamda iki ülke ilgili makamlarının karşılıklı protokollerle mutabık kalacağı hibeler ayrı görüşmeler ve müzakereler sonucunda verilebilecek. Burada detaylandırılmamasının sebebi, çerçeve iş birliği anlaşması. Şu anda da açıkçası burada Kazakistan tarafından ülkemize veya ülkemizden de Kazakistan tarafına bu anlamda düşünülen bir hibe olmamakla birlikte bu konuda bir ihtiyaç hasıl olduğunda karşılıklı müzakereler yoluyla bu hibeler tesis edilmiş olacaktır. Burada önemli olan, bu çerçeve iş birliği anlaşmasının hukuki zemini bizlere sağlamasıdır.

Sayın Ahmet Kamil Erozan'ın diğer bölge ülkeleriyle bu yönde, bu meyanda anlaşmalarımızın olup olmadığına yönelik bir sorusu olmuştu. Biz aslında şu anda 80'e yakın ülkele -78 ülkele- bu yönde askerî iş birliği çerçeve anlaşmalarını müzakere ediyoruz. Pek çoğuyla hâlihazırda yürürlükte olan anlaşmalarımız da var ki Orta Asya Türk cumhuriyetleri bunların başında geliyor; Azerbaycan'la zaten vardı, Kazakistan'la bugün 93 ve 94 tarihli anlaşmaları güncelliyoruz. Öte yandan Sayın Erozan'ın sorusunda ifade ettiği diğer ülkelerle de Kırgızistan'la, Özbekistan'la, Türkmenistan'la da hâlihazırda yürürlükte olan askerî çerçeve iş birliği anlaşmalarımız mevcut. Bunların güncelliğini yitirmesi veya güncellenmesi konusundaki görüşmelerimiz de elbette ihtiyaç. Günün koşullarına göre bu müzakereler yoluyla bu anlaşmaları güncellememiz mümkün ama Kırgızistan'la 2002 yılında yürürlüğe giren, Özbekistan'la 2001 yılında yürürlüğe giren, yine Türkmenistan'la 90 yılında yürürlüğe giren askerî iş birliği anlaşmalarımız mevcuttur.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Ekleme istediğiniz herhangi bir husus var mı Mehmet Bey?

MİLLÎ SAVUNMA BAKANLIĞI HUKUK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRÜ TUĞGENERAL MEHMET AVCIOĞLU – Yok Sayın Başkanım, teşekkür ederim.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Peki.

Evet Serpil Hanım, sizin bir soru talebiniz var zannedersem.

Buyurun.

SERPİL KEMALBAY PEKGÖZEGÜ (İzmir) – Soru değil ama bir iki şey ben de söylemek istiyorum.

Öncelikle Başkan size ve Yavuz Bey'e geçmiş olsun demek istiyorum. Pandemi malum, kapımızda, hemen yanımızda; bir an önce gerekli önlemlerin alınmasını diliyorum ve burada bulunan herkesi selamlıyorum.

Bu anlaşmaya dair birkaç şey söylemek gerekirse Kazakistan Hükümeti oldukça antidemokratik bir hükümet, bağımsızlığından bu yana pek çok hak ihlalleriyle anılan bir iktidar ve pek çok rapor var bu iktidarın uygulamalarıyla ilgili. Burada sayabilirim ama vakit almasın böyle bir dönemde diye söylemiyorum. Irkçı, milliyetçi hezeyanların da oldukça fazla olduğu bir ülke yani etnik yapısı oldukça

çoğul, 130'a yakın etnik kimlik var ve bunlar arasında özellikle Azeriler, Çeçenler, Kürtler, Ermeniler, Ahıska Türkleri gibi yani farklı kimliklerin baskılandığı, linç girişimlerinin yaşandığı böyle bir ülkeden bahsediyoruz. Siz de tahmin edersiniz, genel olarak, Halkların Demokratik Partisi olarak bu tarz ülkelere dair, onların otoriter yönetimlerini güçlendirecek askerî, siyasi, ekonomik iş birliklerinin doğru olmadığını düşünüyoruz; bunların halkların aleyhine yapılmış anlaşmalar olacağını düşünüyoruz. O yüzden buna bir şerh koyacağımızı burada söylemek istedim.

Teşekkürler.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Mehmet Paşam, anlaşmanın detayını anlatırken Yavuz Bey şöyle bir noktaya değindi yanlış anlamadıysam: Orta Asya bölgesindeki ilk üssümüz, askerî üssümüz mü, üretim tesisimiz mi?

MİLLÎ SAVUNMA BAKANLIĞI HUKUK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRÜ TUĞGENERAL MEHMET AVCIOĞLU – ASELSAN'la ortak KAE...

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – KAE, askerî teçhizat veya istihbarat teçhizatıyla ilgili üretim tesisi.

MİLLÎ SAVUNMA BAKANLIĞI HUKUK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRÜ TUĞGENERAL MEHMET AVCIOĞLU – Yüzde 50-yüzde 50 ortaklık yapısı var.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Mehmet Paşam, eğer sizde bilgisi mevcut ise bu tesisin bugünkü üretim kapasitesi ve durumuyla ilgili bir bilgi almamız mümkün olur mu acaba çünkü Türkiye'nin doğrudan yurt dışında yapmış olduğu bir savunma sanayisi yatırımı olması hasebiyle?

MİLLÎ SAVUNMA BAKANLIĞI HUKUK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRÜ TUĞGENERAL MEHMET AVCIOĞLU – Şöyle Sayın Başkanım: Savunma Sanayii Başkanlığının bir tesisi. Malumunuz Savunma Sanayii Başkanlığı da Cumhurbaşkanlığımıza bağlı olduğu için bizim Türk Silahlı Kuvvetleri Millî Savunma Bakanlığı olarak doğrudan doğruya detaylı, ayrıntılı bir bilgimiz yok.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Teşekkür ediyorum.

Yavuz Bey, bizim bu konudaki bilgiyi Dışişlerinden rica etme imkânımız olur mu?

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI YAVUZ SELİM KIRAN – Hatta ihracata da başladı, Özbekistan'a 4 adet gece görüş dürbünü ihraç etti. Özellikle salgın sürecinde bu şirket, solunum cihazı üretmeye de başladı. Bu solunum cihazları yine Kazakistan'ın salgınla mücadelesine ciddi katkılar sağlıyor. Bu aşamada özetle verebileceğim bilgiler bunlar Başkanım.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Teşekkür ediyorum.

Demek ki bizim de oradaki yatırımlar bölgeye bayağı katkıda bulunuyor.

Teklifin tümü üzerinde görüşmeler tamamlanmıştır.

Teklifin maddelerine geçilmesini oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Teklifin 1'inci maddesini okutuyorum:

TÜRKİYE CUMHURİYETİ HÜKÜMETİ İLE KAZAKİSTAN CUMHURİYETİ HÜKÜMETİ ARASINDA ASKERİ İŞ BİRLİĞİ ANLAŞMASININ NOTALARLA BİRLİKTE ONAYLANMASININ UYGUN BULUNDUĞUNA DAİR KANUN TEKLİFİ

MADDE 1- (1) 13 Eylül 2018 tarihinde Ankara'da imzalanan "Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Kazakistan Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Askerî İş Birliği Anlaşması'nın "Notalar"la birlikte onaylanması uygun bulunmuştur.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 2- (1) Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 3- (1) Bu Kanun hükümlerini Cumhurbaşkanı yürütür.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Teklifin tümünü oylarımıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Özel sözcülerle ilgili önergeyi okutuyorum:

Dışişleri Komisyonu Başkanlığına

(2/2782) esas numaralı Kanun Teklifi'nin komisyon raporu hakkında Bursa Milletvekili Atilla Ödünç, İstanbul Milletvekili Zafer Sırakaya, Ankara Milletvekili Asuman Erdoğan ve Gaziantep Milletvekili Derya Bakbak'ın özel sözcüler olarak atanmasını teklif ederim.

Akif Çağatay Kılıç

İstanbul

Dışişleri Komisyonu Başkanı

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Komisyon raporuna muhalefet şerhi koymak isteyen üyelerimizin varsa 4 Aralık 2020 Cuma günü saat 17.00'ye kadar muhalefet şerhlerini iletmelerini rica ediyorum.

Gündemin 2'nci maddesine geçiyoruz.

2.- Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı Tekirdağ Milletvekili Mustafa Şentop'un; Türkiye Cumhuriyeti ve Karadağ Arasında Karadağ Vatandaşlarına Konsolosluk Yardımı Sunulması Hakkında Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Teklifi (2/2983) *

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Türkiye Cumhuriyeti ve Karadağ Arasında Karadağ Vatandaşlarına Konsolosluk Yardımı Sunulması Hakkında Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Teklifi.

(2/2983) esas numaralı Kanun Teklifi 9 Haziran 2020 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulmuş ve 24 Haziran 2020 tarihinde Komisyonumuza havale edilmiştir.

Şimdi sözü Dışişleri Bakanlığı temsilcimize veriyorum.

Buyurun.

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI YAVUZ SELİM KIRAN – Teşekkür ederim Sayın Başkanım.

2006 yılında bağımsızlığını ilan etmesinin ardından Karadağ'la ilişkilerimizi hızla geliştirdik. Özellikle bölgesel entegrasyon bakımından Balkanlarda barış ve istikrarın korunmasına yönelik önemli bir ülke olduğunu düşündüğümüz Karadağ'ın Avrupa-Atlantik Kurumlarıyla bütünleşmesini son derece önemsiyoruz. Bu çerçevede Karadağ'ın 2017'de NATO'ya üye olmasına güçlü şekilde destek verdik. Aynı şekilde, AB'ye üyelik sürecini de destekliyoruz. Buna ilaveten Balkanlardaki barış ve istikrara katkı sağlamak üzere bölgesel platformlarda da aktif rol üstleniyoruz. Güneydoğu Avrupa İşbirliği Sürecinin Dönem Başkanlığı bu yıl 3'üncü kez üstlendik ve bu kapsamda en son Sayın Bakanımız, 6 Kasım'da Güneydoğu Avrupa Ülkeleri İşbirliği Süreci Gayriresmi Dışişleri Bakanları Toplantısına ev sahipliği yaptı. Önümüzdeki dönemde de bölgesel iş birliği mekanizmalarından Balkanlar politikamızın önemli bir parçası olarak istifade etmeyi sürdüreceğiz. Malumunuz, kısa bir süre önce Karadağ'da seçimler yapıldı, bir teknokratlar hükümeti kuruldu; 23 Eylül'de Parlamento oturumu düzenlendi ve * (2/2983) esas numaralı Kanun Teklifi tutanağa eklidir.

bugün de yine bu teknokrat hükümetin güven oylaması yapılıyor. Bu yeni dönemde de tabii Karadağ'ın istikrar ve refah içerisinde hedeflerine ulaşması ve iş birliğimizin geliştirilmesi bakımından bu süreci de yakından takip ediyoruz.

Tabii, ilişkilerimizin önemli veçhelerinden biri, ekonomi ve ticaret. Ticaret hacmimiz 2019 yılında 140 milyon doları aştı, ihracatımız 130 milyon doların üzerinde gerçekleşti. Tabii ki büyük rakamlar olmamakla birlikte özellikle Karadağ'ın bağımsız olduğu 2006 yılından bu yana ticaret hacmimizin 18 katlık bir artış kaydetmesi önemli bir nokta ve karşılıklı yatırımları da bu çerçevede, bu süreçte hızla artırdık. Ülkemizin Karadağ'daki doğrudan yatırımları 200 milyon dolara ulaşmış durumda. Karadağ'daki doğrudan uluslararası yatırımcılar arasında ülkemiz yatırımcıları 6'ncı sırada yer alıyor.

İki ülke arasında kalıcı dostluğun sadece devletler arasında değil, toplumlar arasında da köklü bağlar kurulmasıyla mümkün olduğuna inanıyoruz. Karadağ'da yaşayan yaklaşık 5 bin vatandaşımız bu ülkeyle aramızda önemli bir dostluk köprüsü oluşturuyor. Yine yaklaşık 250 bin Karadağ kökenli vatandaşımız da dostluğumuzun temel unsurlarından birisi. Son dönemde gelişen turizm ilişkilerimiz çerçevesinde ülkemizi yılda yaklaşık 25 bin Karadağlı ziyaret ediyor. Her yıl 40 bin kadar vatandaşımız da Karadağ'ı ziyaret ediyor. Dostluk bağlarımızın bir sonucu olarak özellikle tabii hepimizi etkileyen salgın sırasında da Karadağ'ı yalnız bırakmadık ve bu ülkeye iki kez tıbbi malzeme yardımı gönderdik. Aynı zamanda yine salgın döneminde Karadağ'daki vatandaşlarımıza da destek sağladık ve bu ülkeden 978 vatandaşımızı tahliye ettik. Gündemimizde yer alan anlaşma, Karadağ'la dostluğumuzun ulaştığı noktayı göstermesi bakımından son derece anlamlı.

Karadağ 2016 yılında temsilciliğinin bulunmadığı bazı ülkelerde misyonlarımız tarafından vatandaşlarına konsolosluk desteği sağlamamamız için talepte bulundu. Ülkemize duyduğu güvenin yanı sıra tabii dünyada en geniş 5'inci diplomatik "network"e sahip bir ülkeyiz, 248 temsilciliğimiz var. Bu rakam önümüzdeki dönemde daha da artacak. Ülkemizin bu geniş diplomatik ağı Karadağ'ın bu talebinin en önemli sebepleri arasında. Karadağ özellikle Afrika ülkeleri başta olmak üzere 25 ülkede, temsilciliğinin bulunmadığı 25 ülkede, kendi vatandaşlarına konsolosluk hizmeti verilmesi için yardımımıza başvurdu ve Sayın Bakanımızın bu yıl şubat ayında gerçekleştirdiği Karadağ ziyareti sırasında bu anlaşmayı akdettik, imzaladık. Karadağ tarafı hemen iç onay süreçlerini tamamladı ve bu anlaşmayı yürürlüğe koydu. Az önce de ifade ettiğim gibi, pek çoğu Afrika ülkesi, 18'i Afrika ülkesi ve bunlara ilaveten Bahreyn, Kırgızistan, Umman, Filistin, Tacikistan, Dominik ve Özbekistan olmak üzere toplam 25 ülkede zor duruma düşen Karadağ vatandaşlarına da böylece konsolosluk desteği vereceğiz.

Bu anlaşma ülkemize mali açıdan herhangi bir yük getirmeyecek. Anlaşmayla Karadağ vatandaşlarına tutuklama ve hapis cezası durumunda konsolosluk yardımı verebileceğiz. Ayrıca Karadağ vatandaşlarına ülkelerine geri gidebilmeleri için seyahat belgesi düzenlemek veya ihtiyaç duymaları hâlinde hükümetlerinden mali destek almalarına aracılık etmek gibi konsolosluk hizmetleri de sağlayacağız. Karadağ'ın diğer bazı ülkelerden de bu yönde talepleri mevcut. Şu anda, bildiğimiz kadarıyla, Karadağ'ın dünyada yaklaşık 40 temsilciliği var. Dolayısıyla, ülkemizin bu geniş diplomatik ağdan istifade etmesi adına ve 2 ülke arasındaki dostluk ve kardeşliğin de yansması olarak bu anlaşmayı önemsiyoruz ve Karadağ'a destek olma adına yüce Meclisimizin desteğini bekliyoruz.

Teşekkür ederim Başkanım.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Teşekkür ediyoruz.

Başka herhangi bir yürütme temsilcisi olmadığı için söz almak isteyen veya sormak isteyen Komisyon üyemiz varsa...

İsmail Bey, buyurun.

İSMAİL ÖZDEMİR (Kayseri) – Çok teşekkür ediyorum Sayın Başkanım.

Yavuz Selim Bey'e ben de tekraren geçmiş olsun dileklerimi iletiyorum. Kendisini burada sağlıklı bir şekilde görmek hakikaten mutluluk verici.

Sayın Başkanım, çok saygıdeğer üyeler; tabii, Karadağ, Balkanların küçük bir ülkesi -coğrafya olarak küçük bir ülkesi- ancak tarihi köken itibarıyla hakikaten önemli bir ülke. Bölgenin stratejik değere sahip bir ülkesi ve bizim de hem tarih hem de kültürel bağlarımızın olduğu bir ülke. Tabii, belki NATO kapsamında Karadağ'a verilen müşterek taahhütler olabilir ancak bu anlamda, Türkiye'nin Karadağ'a sağlamış olduğu taahhüt, gönülden gelen bir taahhüttür. NATO kapsamında olmasa bile, bizde bu taahhüdün Karadağ'a her zaman verileceği, her zaman Karadağ'la beraber olunacağı gerçeğini görebilmek lazım. Biz bunun anlamlı olduğunu, bizzat Dışişleri Komisyonumuz olarak geride bıraktığımız yıllarda Karadağ'a yaptığımız seyahatte de müşahade ettik, gözlemedik. Hakikaten orada ülkemize karşı duyulan muhabbet ve bilhassa geçmişten gelen bağlarımızın olması bizim açımızdan mutluluk vericiydi.

Bununla beraber, Yavuz Selim Bey seçimlerden hemen önce, zannedirim eylül ayı başlarında Karadağ'da, orada, İslam birliğine yönelik bazı saldırılar gerçekleşmişti. Tabii, burada Türkleri ve Türklüğü hedef alan ne yazık ki bazı üzücü sloganlar, söylemler kullanılmıştı. Geline aşamada, bunun siyasi atmosferde yansımaları nasıl oldu, böyle bir gerginlik giderildi mi, giderilmedi mi? Bunun bir bilgisini verirseniz memnun olurum; bir de tabii, konsolosluk yani ülkemizin küresel seviyede ulaştığı diplomatik ağ ve bu anlamdaki misyon sayısında artışın gözlemlenmesi mutluluk verici, önemsiyoruz bunu da. Bununla beraber, mevcut durumda bizden konsolosluk hizmeti alan -tıpkı bu anlamda olduğu gibi- Karadağ ile beraber kaç ülke var? Belki şimdi bunları ifade etmek mümkün olmayabilir ama Dışişleri Bakanlığımızdan bunların listesini de müsait bir zamanda alabilirsek memnun oluruz Sayın Başkanım.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Teşekkür ediyorum İsmail Bey.

Derya Hanım, buyurun.

DERYA BAKBAK (Gaziantep) – Sayın Başkanım, Sayın Bakan Yardımcım; size de tekrar geçmiş olsun dileklerimi iletmek istedim.

GDAÜ PA toplantıları kapsamında bizim 2019 yılında Karadağ komite toplantımız gerçekleşti ve bu sırada Karadağ'ı ziyaret etme fırsatı yakaladık. Tabii, oradaki toplantı sırasında, oraya ilgili biraz bilgiler de aldık, ziyaretlerimiz de oldu. Bu kapsamda, gerçekten çok özel bir tabiata sahip; turizm konusundaki iş birliğine çok ciddi anlamda ihtiyaçları var, benim gözlemim. Bir de ulaştırma alanında çok ciddi iş birliğine ihtiyaçları olduğunu gözlemedim. Bizi orada Meclis Başkanı ağırlamıştı. Meclis Başkanına da bu taleplerimizi ve görüşlerimizi ilettik ama kendilerinde de gördüğüm, olumlu yönde... Bunların farkında olduklarını ve Türkiye'yle iş birliği konusunda çok ciddi girişimlerinin olduğunu da gördüm. Ulaştırma anlamında Türkiye içindeki çalışmaları ve turizm alanındaki çalışmaları çok olumlu olarak görmekte ve bu konuda da Türkiye'yi bir yol gösterici olarak tanımlamış durumdadır. Bize karşı çok olumlu bakış açıları bulunmakta. Önümüzdeki hafta GDAÜ PA'nın daimi komite toplantısında biz Türkiye olarak ev sahibiyiz ve Karadağ da tüm toplantılarımıza katılmakta. Geçen yıl pandemi sebebiyle biz bunu on-line video konferans usulüyle yaptık; yine, bu yıl da gelecek haftaki toplantımızı da aynı şekilde video konferans olarak yapacağız. Ben, bu turizm malzeme konusunda

ve konsolosluk konusunda destek istenmesini çok değerli ve anlamlı buldum açıkçası çünkü bu, çok güvendiğin insanlardan istenecek bir destektir. Türkiye adına onurlandım, ben böyle bir anlaşmayı çok olumlu görüyorum ve teşekkür ediyorum.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Teşekkür ediyorum Derya Hanım.

Yunus Bey, buyurun.

YUNUS EMRE (İstanbul) – Ben de bir soru sormak istiyorum tam da bu Güneydoğu Avrupa İşbirliği Süreciyle ilgili. Daha önceki toplantılarda ve ziyaretlerimizde Güneydoğu Avrupa İşbirliği Sürecinde bir daimi sekreteryanın oluşturulması, bunun Türkiye’de ve Bulgaristan’da belli bir aralıkla -yanlış hatırlamıyorsa- yani bir süre bizde sonra Sofya’da şeklinde ama bunun bir şekilde engellenmeye çalışıldığı, bunun tamamlanmasına engel olunmaya çalışıldığı yönünde bilgiler de paylaşılmıştı ve pek bir ilerleme olamamıştı. Buradaki durum nedir, bir onu sormak istiyorum.

İkincisi de şimdi, aslında daha çok bu soruyu geçtiğimiz hafta Plan Bütçe Komisyonunda sormam gerekirdi ama ben Covid değildim ama Covid temaslı olduğum için toplantıya katılamadım. Ama tam bununla da ilgili olduğu için bu anlaşmadaki bahisle de ilgili olduğu için bu soruyu yöneltmek istiyorum. Şöyle ki: Şimdi, malum, bu 2016 darbe girişiminden sonra birçok bakanlıkta olduğu gibi Dışişleri Bakanlığı bünyesinde de ihraçlar olmuştu ve tabii ne yazık ki bu ihraçların özellikle son yıllarda işe alınan personel içinde ağırlıkta olduğu anlaşılıyordu. Yani daha çok Bakanlığın özellikle AK PARTİ’nin iktidar dönemi içerisinde ciddi bir FETÖ kadrolaşmasının olduğu, Sayın Bakanın da açıklaması zaten o yöndeydi, önemli sayılar da paylaşmıştı. Benim sorum şu: Bu tabii, önemli ölçüde Dışişleri Bakanlığının kurumsal kapasitesini etkileyen bir gelişme olmuştu, özellikle personel sayıları bakımından. Bizim farklı ülkelerdeki misyonlardaki diplomatlarımızla konuştuğumuzda hep şunu anlatıyorlardı. Birçok elçiliğimizde ve konsoloslüğümüzde daha az personelle çalışmak zorunda kalınmasından bahsediyorlardı, hiç olmadığı kadar az diplomatın o elçiliklerimizde çalışmak durumunda kaldığından bahsediyorlardı. Özetle bu çerçevede, tabii, bu yanıyla da hani personelin iş yükü bakımından da ilgili bir konu olduğu için bu soruyu yöneltiyorum. Yani buradaki durum nedir? Gerçekten bu personel ihraçları sonrası ortaya çıkan ihtiyaç ne ölçüde giderilebildi? Tabii, netice itibarıyla AK PARTİ döneminin ciddi bir problemi, Bakanlığın personel alımındaki kurallarını hatırlayacaksınız, daha önceki dönemde yani AK PARTİ döneminde değiştirilmişti. Farklı eğitimlerden de meslek memurlarının alınması uygulaması başlamıştı, bu birçok kariyer diplomatın da aslında tepkisini de çeken bir uygulamaydı. Özetle bu bakımlardan genel durum nedir, bunları da sormak istiyorum.

Teşekkürler.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Derya Hanım’ın Yunus Bey’in sorusuyla alakalı bir cevap verme talebi oldu, onu değerlendirelim, sonra Yavuz Bey’e vereyim sözü.

Buyurun.

DERYA BAKBAK (Gaziantep) – Evet, GDAÜ PA toplantısı, en son yapılan toplantıda biz dediğiniz gibi beş yıl Türkiye’nin almasını sekreteryanın, beş yıl Bulgaristan’ın almasını istedik. Bizim aldığımız İstanbul’daki dönemde sekreteryanın Bulgaristan’ın olması, Bulgaristan’ın aldığı dönemde de sekreteryanın Türkiye’de olması talebi bulunmaktaydı. Son toplantıda Bulgaristan, tamamen kendileri almak istediklerini bize söylediler. Bu arada Kosova da, kendileri de sekreterya talebinde bulundular. Toplantı gelecek hafta gerçekleşecek, biz yine sekreterya talebimizi yineleyeceğiz toplantımızda.

Bilgi vermek istedim.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Teşekkür ediyorum.

Yavuz Bey, buyurun.

DIŞIŞLERİ BAKAN YARDIMCISI YAVUZ SELİM KIRAN – Teşekkür ediyorum Sayın Başkanım.

Öncelikle İsmail Bey'in iki farklı sorusu olmuştu, Karadağ'da seçim ve sonrasında yaşanan olaylarla ilgili. Tabii, bu olayları kabul etmek mümkün değil, ırkçı saikli motifleri olan ve seçimlerden sonra zafer ilan edip kendisinden olmayanları her türlü fiziki ve sözlü saldırıya maruz bırakan saldırıları biz tabii ki kabul edemedik ve bu anlamda hemen girişim yaptık. Podgoritsa Büyükelçimiz oradaki hem BoŐnak liderleriyle hem Karadağ İslam Birliğiyle hemen temas ederek dayanışmamızı ve bu saldırılara karşı ortak tepkimizi ifade etmemiz gerektiğini -hemen orada- ülkemiz adına söyledi ve bütün gruplar olarak tabii, memnuniyet verici olan husus, iktidarıyla muhalefetiyle bütün Karadağ siyasetinin bu olayların kabul edilemez olduğunu beyan etmesiydi ve bu ortak idareyi de sergilemesi sonucu Şu anda bu saldırılarla ilgili o dönemde yaşanan tatsız olaylar yatıŐmıŐ durumda ve burada Karadağ siyasetinin topyekün bir Őeklide bu olayları kınaması, dıŐlaması son derece önemli bir husus.

Diğer soru sanırım benzer anlaşmalarımız var mı? Bu tabii, istisnai bir anlaşma. Ülkemizin Karadağ'la imzaladığına benzer başka bir ülkeyle imzalamıŐ olduğu henüz bu anlamda bir anlaşma yok ama ülkemizin diplomatik kapasitesi ve temsil kapasitesi salgın sürecinde de gördük ki pek çok dünyanın farklı yerinde, farklı ülkelerden vatandaşların ve farklı ülkelerin bizden destek istemesini sağlıyor. Özellikle, tahliye operasyonlarımız sırasında pek çok farklı ülke vatandaşını, 6 binin üzerinde üçüncü ülke vatandaşını kendi tahliye operasyonlarımız kapsamında tahliye ettik. Yine geçmişte de bunun örnekleri fazlasıyla mevcut bugün de mevcut yine Etiyopya'da benzer operasyonlar gerçekleştirdik. Yani ülkemizin diplomatik temsil kabiliyeti ve geniş diplomatik ağa sahip olması, bu anlamda anlaşma olmasa dahi pek çok ülkenin bizden konsolosluk hizmetleri bakımından destek talep etmesini sağlıyor; bu da ülkemizin diplomatik kapasitesi, kurumsal kapasitesi ve gücünün hissedilmesi bakımından son derece önemli bir mekanizma, yumuŐak güç aracına dönüŐüyor. Tabii, amacımız bunu bir kamu diploması mekanizması olarak kullanmamak, değerlendirmemek. Öyle değerlendirmiyoruz ama neticede ülkemizin bu kapasitesinin farklı ülke vatandaşlarına da farklı ülkelerin ülkemizden beklentileri adına da ciddi katkı sağladığını görüyoruz.

Yunus Emre Bey'in GDAÜ PA ile ilgili sorusuna Derya Hanım son derece net bir Şekilde cevap verdi.

Diğer bir sorusu, tabii, Bakanlığımızdan FETÖ ile mücadele kapsamında 617 personeli ihraç ettik. Nicelik olarak tabii, bir eksiklik olarak görülebilir ama biz bunu hiçbir Şekilde bir eksiklik değil aksine bir kazanım olarak görüyoruz. Bakanlığımızdan FETÖ virüsünün temizlenmesi bu anlamda bizim dış politika hedeflerimize daha efektif, daha güvenli Şekilde ilerlememiz konusunda bize güç veriyor. Bu tehdidi bertaraf etmemiz, Bakanlığımızın çalışmaları açısından bir eksiklik değil, bir kazanımdır. Bunun tabii, genişleyen temsilcilik ağımız itibarıyla personel ihtiyacımızın giderilmesi konusunda bütün ilgili kurumlarımız Bakanlığımıza her türlü desteği veriyorlar.

Sadece son iki yılda 250 kariyer memurunu Bakanlığımıza kazandırdık önümüzdeki dönemde yine sınav süreçlerimiz devam edecek. Son derece Şeffaf ve adil bir sınav sürecine sahibiz Bakanlık olarak ve önümüzdeki dönemde de yine Bakanlığımıza ihdas edilen kadrolarla birlikte bu sınav süreçleriyle yine ülkemizin yetkin, son derece vizyoner, ufuk sahibi diplomat adaylarını Bakanlığımıza kazandırmak için çalışmalarımızı sürdürüyoruz.

FETÖ'den ihraç edilen FETÖ mensuplarını hiçbir Şekilde Bakanlığımızın çalışmaları açısından bir eksiklik olarak değil, aksine -az öncede ifade ettim- kazanım olarak görüyoruz. Son iki yılda aldığımız 250 personelle Bakanlığımızın çalıŐmalarına önemli bir kazanım elde ettik; iki hafta önce yine aday

meslek memurluğu sınavımızı gerçekleştirdik, önümüzdeki hafta konsolosluk ve ihtisas memurluğu sınavımız olacaktı ama salgın tedbirleri kapsamında bu sınavı erteledik inşallah önümüzdeki dönemde bu alımlar -az önce de ifade ettiğim gibi- son derece şeffaf ve adil bir sınav süreciyle -ki son derece kapsamlı, iki gün boyunca, Türkçe kompozisyon, yabancı dilde kompozisyon, Türkçeden yabancı dile, yabancı dilden Türkçeye tercüme ve arkasından katılmaya hak kazanan adayların mülakat süreciyle birlikte- son derece kapsamlı ve şeffaf bir sürecin sonucunda Bakanlığımıza yeni diplomat adaylarını kazandırmak için çalışmalarımız aynı şekilde devam edecek.

Teşekkür ederim Sayın Başkan.

YUNUS EMRE (İstanbul) – Sayın Başkan, ben bir cümle bir şey ekleyebilir miyim?

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Tabii ki.

YUNUS EMRE (İstanbul) – Şimdi şöyle tabii, yanlış anlaşılma olmasın. Ben ihraç edilen FETÖ'çülerin ihraç edilmesi durumunu bir eksiklik olarak söylemedim zaten o 600 küsur kişiyi siz işe aldınız yani bunların hemen hemen tamamı sizin döneminizde sınav sürecinin dejenere edilmesi sonucunda ortaya çıkan bir manzardır.

Şunun üzerinde durmak istiyorum ben: Bu kadar fazla sayıda ihraç olunca, doğal olarak, Bakanlığın işleyişi bakımından bazı problemlerin olduğu gerek basına gerek kamuoyundaki tartışmalara yansdı. Bununla ilgili ne önlem alınmıştır? Bununla ilgili hangi adımlar atılmıştır? Yani benim sorumun cevap aradığı mesele budur.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Ahmet Bey, buyurun.

III. AÇIKLAMALAR

1.- İstanbul Milletvekili Ahmet Hamdi Çamlı'nın, İstanbul Milletvekili Yunus Emre'nin (2/2983) esas numaralı Kanun Teklifi'nin tümü üzerindeki konuşmasında geçen bazı ifadelerine ilişkin açıklaması

AHMET HAMDİ ÇAMLI (İstanbul) – Teşekkür ediyorum.

Tabii, son günlerde muhalif partilerin ve muhalif medyanın tarzına çok alıştık; bıyık altı, gizli, açık seçik ithamlar, yüklemeler, suçlamalar... Bunun için ben de bir not düşeyim dedim. Malum, FETÖ denilen terör örgütü, Amerikan yapımı bir örgüttür. Türkiye'de ilk sahneye çıkmasında en büyük hizmetleri, emeği olan, zamanın Cumhuriyet Halk Partisi Genel Sekreteri Kasım Gülek'tir. Bu tip örgütlerin Türkiye'de yayılmasını sağlayan siyasi politikaları uygulayan yani Allah, kitap, Resul, din, iman üzerine en büyük baskıları uygulayarak bu tür örgütlerin çıkmasına vesile olan da Cumhuriyet Halk Partisidir. Arkadaşlarımızın bu tarihleri bilmesine rağmen, bu milletin çocukları olmasına rağmen, bu milletin vekilleri olmasına rağmen bu gerçekleri bildikleri hâlde susup sükût ederek oturacaklarına...

AHMET ÜNAL ÇEVİKÖZ (İstanbul) – Usul hakkında söz istiyorum.

AHMET HAMDİ ÇAMLI (İstanbul) – Sen Amerikan milletvekili değil misin? Otur yerine! Otur yerine, konuşma fazla!

AHMET ÜNAL ÇEVİKÖZ (İstanbul) – Usul üzerine söz istiyorum.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Bir dakika arkadaşlar...

Ünal Bey, lütfen...

AHMET HAMDİ ÇAMLI (İstanbul) – Otur yerine! Saygısızlık yapma, burada konuşuyoruz.

ASUMAN ERDOĞAN (Ankara) – Konuşmasına izin verin.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Ünal Bey, bir dakika... Sözü tamamlasın, söz vereceğim size.

AHMET ÜNAL ÇEVİKÖZ (İstanbul) – İç Tüzük 46’ncı maddeyi işletiniz.

AHMET HAMDİ ÇAMLI (İstanbul) – Otur yerine sen! Burası, Türkiye Cumhuriyeti Parlamentosunun Dışişleri Komisyonu. Otur yerine, öyle yok! Gidip gâvurlara şikâyet edeceksin bu milleti, bir de burada heriflik yapacaksın!

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Ünal Bey, bana parmak sallamayı lütfen bırakır mısınız. Bana lütfen, parmak sallamayı durdurun, bana parmak sallamayın. Tekrar söylüyorum...

AHMET ÜNAL ÇEVİKÖZ (İstanbul) – Ben size 46’ncı maddeyi okumanızı söylüyorum.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Ünal Bey, tekrar söylüyorum: Lütfen, bana parmak sallamayın.

AHMET ÜNAL ÇEVİKÖZ (İstanbul) – Bu, sözün tamamlanmasını istemiyorum.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Öyle bir usul yok Ünal Bey.

Ayrıca, lütfen, tekrar söylüyorum kayıtlara girmesi açısından: Parmak sallama hakkınız yok bana.

AHMET ÜNAL ÇEVİKÖZ (İstanbul) – Size parmak sallamadım.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Salladınız, burada herkes müşahede etti.

AHMET ÜNAL ÇEVİKÖZ (İstanbul) – Bu size sallanan bir parmak değildir; bu, aslında usulsüzlüğe sallanan parmaktır.

YUNUS EMRE (İstanbul) – Sayın Başkan, ben de bir söz istiyorum.

AHMET HAMDİ ÇAMLI (İstanbul) – Bir dakika, benim sözüm daha bitmedi kardeşim.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Yunus Bey, söz talebiniz burada, vereceğim.

Ahmet Bey, siz de lütfen sözlerinizi tamamlayın.

AHMET HAMDİ ÇAMLI (İstanbul) – Ülkemizde yüz-yüz elli yıldır, siyasi suikastlar, milyonlarca kilometrekare alandan küçücük, konserve kutusu gibi, 780 bin kilometrekare alana sıkıştırılmışlıklar, bu da yetmedi, bunun daha da parçalanması, bunlara karşı verilen istiklal mücadeleleri; bunları bir tarafa bırakıp ülkede oynanan oyunları görmeden kalkıp “Efendim, işte, biliyorsun ya, 600 tane şeyi siz almıştınız...” Yapma ya! Yok be!

Bu ülkenin büyümeye ihtiyacı var, bu ülkenin birliğe, beraberliğe ihtiyacı var. Bu ülkenin provokasyona, şeytanlığa, yalana, algı yönetimine... Sizin o İstanbul’da var bir tane, benimle alakalı da geçen günlerde “Tarihî eserin üstüne gitmiş bina yapmış...” Sahtekâr, yalancı! İş gücü yalan!

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Ahmet Bey...

AHMET HAMDİ ÇAMLI (İstanbul) – Biraz şey olabilirim.

Neyse... Ben gündeme geçiyorum. Bu tip şeyleri arkadaşlarımız kullanmasın diyeceğim ama ısrarla, kullanacaklarından da eminim.

Teşekkür ediyorum.

YUNUS EMRE (İstanbul) – Sayın Başkan, müsaade eder misiniz.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Tabii, tabii Yunus Bey, buyurun.

2.- İstanbul Milletvekili Yunus Emre'nin, İstanbul Milletvekili Ahmet Hamdi Çamlı'nın yaptığı açıklamasında geçen bazı ifadelerine ilişkin açıklaması

YUNUS EMRE (İstanbul) – Şimdi, değerli arkadaşlar, bakın, biz burada ciddi bir iş yapıyoruz. Dışişleri Komisyonunun, diğer komisyonlarda da olmasını arzu ettiğimiz tabii ama Dışişleri Komisyonuna özel olan bir işleyiş tarzı var.

Yani burada tabii ki siyasi değerlendirmeler de yapacağız, işimiz bu ama bunları belli bir düzey içerisinde yapmamız lazım. Yani bunun bu şekilde olması hepimizin sorumluluğudur. Ayrıca, Sayın Başkanın da bu toplantıyı idare ederken bu düzeyin korunmasına yardımcı olması gerekir.

Şimdi, burada bizim partimizin FETÖ’yü kurduğu gibi falan, yani hiçbir şekilde değerlendirmeye bile alınması gerekli olmayan birtakım görüşleri dinlemek durumunda kalıyoruz. Bakın, değerli arkadaşlar, Kasım Gülek’in CHP Genel Sekreterliğinden istifası 1959 yılında olmuştur. 1959 yılından bahsediyoruz.

MUSTAFA CANBEY (Balıkesir) – Zaten geçmişte oldu, bugüne ait bir şey değil ki Sayın Hocam, yapmayın bunu.

YUNUS EMRE (İstanbul) – Müsaade eder misiniz.

Kasım Gülek’in CHP Genel Sekreterliğinden ayrılması 1959 yılında olmuştur. Türkiye’de Fetullahçılık organizasyonun, FETÖ’nün ortaya çıkışının hangi tarihlerde olduğunu hepimiz biliyoruz. Ayrıca, Kasım Gülek bu istifasından sonra da CHP içerisinde etkin bir görev almamıştır. Yani bunların açık olduğu bir ortamda bunları böyle çarpıtarak bizim partimizi suçlamak ne yazık ki bir suçluluk psikolojisini gösteriyor. Şöyle ki Türkiye’nin başına bu FETÖ’cülüğün bela olmasında ne yazık ki AK PARTİ dönemindeki uygulamalar etkili olmuştur. Yani ben burada kişiselleştirmek istemiyorum ama az önce konuşan arkadaşımızın bile hangi “tweet”leri attığı, FETÖ’nün elebaşını nasıl övdüğü kayıtlarda duruyor. Yani “Önemli bir değer olan, cemaat ve Hoca Efendi’yi bu hâle düşüren sebep ne olursa olsun hiçbir şekilde mazur görülmez.” ifadesini 2013 Aralığında “twitter” a yazmış kimselerden suçlamalar dinlemeyi kendi...

ASUMAN ERDOĞAN (Ankara) – Gerçek yüzleri ortaya çıktığında siz sahip çıktınız onlara, Zaman gazetesine siz sahip çıktınız.

YUNUS EMRE (İstanbul) – Müsaade eder misiniz. Maske sebebiyle konuşmakta zorlanıyorum.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Arkadaşlar, sizden ricam, sözlerini bitirsinler, cevap hakkınız mutlaka olacaktır.

YUNUS EMRE (İstanbul) – Yani bu “tweet”leri atmış insanlardan, hep birlikte toplanıp Bank Asyaları açmış insanlardan, devletin kurumlarında bu insanların önünü açmış insanlardan, başta kahraman ordumuz olmak üzere en temel kurumlarımıza, bunlarla birlikte bu operasyonları yapmış insanlardan bunları dinlemek yani bu Komisyonda ne yazık ki bizim başımıza geliyor, bir talihsizlik olarak görüyorum.

IV.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI

1.- Komisyon Başkanı Akif Çağatay Kılıç’ın, İstanbul Milletvekili Yunus Emre’nin Komisyon Başkanının yönetimine yönelik eleştirilerine ve İstanbul Milletvekili Ahmet Ünal Çeviköz’ün tavır ve usulünü kabul etmediğine ilişkin açıklaması

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Öncelikle herkesin söz hakkı var, onda herhangi bir sıkıntı yok ancak biraz evvel benim yönetimimle alakalı Yunus Bey bir eleştiri getirdi.

Bakın, Sayın Ünal Çeviköz’ün -burada değil kendisi, kayıtlara gireceği için okuyabilir daha sonra- Ünal Bey’in biraz evvel burada ayağa kalkarak, masaya vurarak bağırıp çağırması... Ben bir kere öncelikle ilk iki bağırıtısında ne söylediğini anlamadım, bilmiyorum arkadaşlarımız anlayabildi mi?

MUSTAFA CANBEY (Balıkesir) – Anlamadım.

AHMET BERAT ÇONKAR (İstanbul) – Masaya vurmak nedir ya, bizim öyle bir usulümüz yoktur.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Masaya vurarak, hani Dışişleri Komisyonumuzun işleyişiyle alakalı usule atıfta bulunduğunuz Yunus Bey haklı olarak, ben de bu noktada Ünal Bey’in buradaki ortaya koymuş olduğu tavır ve usulü kesinlikle kabul etmiyorum. Ayrıca da sesini yükselterek, parmak sallayarak bana konuşmasını reddediyorum. Ara verme talebiyle alakalı olarak da o ana kadar herhangi bir şekilde bir fikir beyanı dile getirildi. Sizin de bir fikir beyanınız oldu. FETÖ’yle alakalı Yavuz Bey’e bir soru sordunuz, FETÖ terör örgütüyle alakalı ve oradaki sorunuz içerisinde benim ve tüm AK PARTİ’lilerin kabul etmediği, reddettiği ama sizin sürekli dile getirdiğiniz bir fikir dile getirdiniz, olabilir cevabını da arkadaşlar verdi.

YUNUS EMRE (İstanbul) – Şimdi, bizim söylediğimiz şey, Sayın Bakan hatırlarsanız...

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Bir saniye...

Kastım şu: Sizin “Türkiye’nin başına siz getirdiniz.” anlamındaki sözlerinizi kastediyorum, başka bir şey değil ama bunu suhuletle de konuşabiliriz. Ünal Bey beklerdi, Ahmet Bey konuşmasından sonra cevabını verirdi. Nasıl size söz verdiysek, burada kimsenin sözünü kesmek...

YUNUS EMRE (İstanbul) – Hakaret ediyor. Böyle bir toplantıda hakaret etmek...

AHMET BERAT ÇONKAR (İstanbul) – Nasıl hakaret ediyor?

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Nasıl hakaret ediyor? Yunus Bey, lütfen, bir hakaret yok ortada, hakaret varsa Ünal Bey’in bana parmak sallamasıdır bana. Kusura bakmayın yani.

YUNUS EMRE (İstanbul) – Tutanakları getirsinler, bakalım.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Şimdi, Ahmet Bey, sırayla ilerlemeyi istiyorum. Yunus Bey’den sonraki ilk söz talebi Mustafa Bey’indi.

Buyurun.

III. AÇIKLAMALAR (Devam)

3.- Balıkesir Milletvekili Mustafa Canbey’in, bir Komisyon üyesinin bugün toplantıda yaptığının yanlış olduğunu knadığını ifade etmek istediğine ve İstanbul Milletvekili Yunus Emre’nin yaptığı açıklamasında geçen bazı ifadelerine ilişkin açıklaması

MUSTAFA CANBEY (Balıkesir) – Şimdi, Sayın Başkanım, ben yaklaşık üç yıl oldu, üç yıldır bu komisyonda görev yapıyorum, ben böyle bir usul hiç görmedim. Yani Dışişleri Komisyonu gerçekten nezih çalışan, güzel çalışan, nezakete dikkat eden bir Komisyon. Bu zamana kadar hiçbir şekilde böyle bir usulle karşılaşmadık. Bir Komisyon üyesinin masaya vurması, ardından ayağa kalkması, Komisyon Başkanımıza saygısızca bağırması asla kabul edilemez. Ardından -bu da yetmemiş gibi- bir de kapıyı vurarak, çarparak gitmesi hiç hoş olmamıştır. Böyle bir şeyi bu Komisyonda görmek açıkçası üzüntü vericidir. Tabii, iddialar olabilir; burada fikirler irat edilebilir, fikirler söylenebilir, konuşulabilir. Bizim öncelikle, sırası gelen Komisyon üyemizin her söylediği sözün kıymetli olduğunu, değerli olduğunu diğer Komisyon üyelerimizin kabul etmesi gerekir. Nasıl sizler konuşurken diğer Komisyon üyeleri sessizce, sakince dinliyorsa bir başka Komisyon üyesi, iktidar partisine mensup bir Komisyon üyesi konuşurken de aynı saygıyı göstermek gerekir.

FETÖ konusunda iddialarda bulunuyorsunuz, “Dışişleri Bakanlığına o personeli siz aldınız.” diyorsunuz fakat arkadaşlar, bu konu Türkiye Büyük Millet Meclisinde de defalarca konuşulmuştur. Az önce Komisyon üyemiz Ahmet Hamdi Çamlı Bey de söyledi, Kasım Gülek meselesi bu ülkede bilinen

bir meseledir. Yine bunun yanında, Zaman gazetesinin önüne gidip de Zaman gazetesine sahip çıkmak, oralarda nöbet tutmak Cumhuriyet Halk Partisi mensupları tarafından yapılmıştır. Şimdi, siz bir taraftan bunu yapacaksınız...

YUNUS EMRE (İstanbul) – 650 gibi bir rakamdan bahsedildi yani bu aynı şey mi ama?

MUSTAFA CANBEY (Balıkesir) – Müsaade eder misiniz. Aynı şey, ne demek aynı şey değil! Siz de sahip çıkıyorsunuz diyorum.

YUNUS EMRE (İstanbul) – Olur mu öyle şey, niye sahip çıkalım!

MUSTAFA CANBEY (Balıkesir) – Siz de sahip çıkıyorsunuz.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Siz her zaman örnek oldunuz davranışlarınızla. Mustafa Bey bitirsin, bir söyleminiz olursa söz veririm.

YUNUS EMRE (İstanbul) – Tabii, buyursunlar.

MUSTAFA CANBEY (Balıkesir) – Hayır, Zaman gazetesi önündeki sahip çıkma olayı nedir, bunu izah edin o zaman, siz de bunu izah edin.

YUNUS EMRE (İstanbul) – Edeyim efendim müsaade ederseniz.

MUSTAFA CANBEY (Balıkesir) – Şimdi, FETÖ'yle bu kadar mücadele etmiş, bu ülkede FETÖ virüsünün temizlenmesi noktasında bu kadar uğraşmış bir partiye kalkıp da kolay bir şekilde “Siz şunu yaptınız da bugün böyle oldu.” demek açıkçası iftiradır. Bence herkesin, sözünü söylerken daha dikkatli söylemesinde yarar var.

Tabii, burada sonuç olarak –çok uzatmak istemiyorum- ben aslında usulün ne kadar yanlış olduğunu, bir Komisyon üyemizin bugün bu toplantıda yaptığı şeyin ne kadar yanlış olduğunu özellikle vurgulamak istiyorum ve o Komisyon üyemizi kınadığımı ifade etmek istiyorum.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Teşekkür ediyorum.

Asuman Hanım, buyurun.

4.- Ankara Milletvekili Asuman Erdoğan'ın, İstanbul Milletvekili Yunus Emre'nin yaptığı açıklamasında geçen bazı ifadelerine ve Komisyon üyesi bir milletvekilinin Komisyondaki usulünün uygun olmadığına ilişkin açıklaması

ASUMAN ERDOĞAN (Ankara) – Başkanım, ben de Mustafa Vekilimizin söylediği konuları tekrar geçmek istemiyorum ama Yunus Emre Bey'in başlatmasıyla yani gerçekten Komisyona hiç yakışmayan bir şekilde, Mecliste defalarca anlatılan konuları burada anlatmanın hiçbir anlamı yok ve bunların hepsi gerçekten açık seçik ortada yani hangi birini anlatalım. Bakın, 2014'ten başlayan FETÖ'ye karşı desteklerin alenen... Mesela şeyi sormak istiyorum: Zaman gazetesi kimindi? STV kimindi? Bunlar FETÖ'nün yayın organları değil miydi? Siz bunları alenen destekleyen bir sürü açıklama yaptınız. 2014, Kemal Kılıçdaroğlu Mecliste, grupta FETÖ'nün montaj ses kayıtlarını... Bakın, siz de bulabilirsiniz internette, çok kolay. Yani bunu bu kadar açık seçik, her şekilde dile getire getire biz artık usandık, siz usanmadınız. FETÖ'nün gerçek yüzünün ortaya çıktığı andan itibaren neden o zaman birlik olup destek olmadınız bu pislği temizlemek için ülkemizden. İşte, orada gösterirdiniz gerçek... 15 Temmuzdan sonraki süreçlerde de... Bakın, geçenlerde yine karar açıklandı FETÖ duruşmalarında, hani nerede bir vekiliniz vardı? Bir vekiliniz bile oradaki duruşmada cezalar açıklanırken –Ankara vekilleriniz- gelip bizim şehit ailelerimizin yanında dimdik duramadı, yanlarında destek olamadı. Bakın bunlar çok önemli şeyler, bunu milletimiz unutmaz ve unutmuyorlar. Çünkü o süreçte takip de etmediniz duruşmaları. Bakın, bu bile çok önemli bir gerekçe. Sonra, ortaya çıkan bir sürü şey var. Bank Asyaya yatırılan paralar var bizzat sizin vekilleriniz tarafından destek olmak için.

STV’de canlı yayın programları var Kemal Kılıçdaroğlu’nun. Bunların hepsini tek tek söylemeye gerek yok. Üstelik de böyle bir yerde bunları tekrar tekrar söyleyip bu güzel ortamı, verimli ortamı bozmanın da bir anlamı yok. Hakikaten çok üzüldüm. Sizin vekilinizin bu şekilde çıkması da inanın, bu toplantıya asla uygun değil. Böyle vurmak nedir ya! Usul demekse böyle usul var mı, nerede gördük biz böyle usulü? Hiçbir yerde, hiçbir komisyonda görmedim ben. Gerçekten çok üzüldüm, bir daha böyle şeyler yaşanmamasını istiyorum, çok kötü bir andı yani.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Teşekkür ediyorum Asuman Hanım.

Sayın Erozan, buyurun.

5.- Bursa Milletvekili Ahmet Kamil Erozan’ın, söylem, kullanılan kelime ve benzetmelerden duyduğu rahatsızlığı kayda geçirdiğine ilişkin açıklaması

AHMET KAMİL EROZAN (Bursa) – Sayın Başkan, ben bir cümle söyleyeceğim.

Söylem, kullanılan kelime ve benzetmelerden duyduğum rahatsızlığı kayda geçiririm.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Teşekkür ediyorum.

Hasan Bey...

6.-İstanbul Milletvekili Hasan Turan’ın, İstanbul Milletvekili Yunus Emre’nin açıklamasında geçen bazı ifadelerine ilişkin açıklaması

HASAN TURAN (İstanbul) – Sayın Başkan, değerli arkadaşlar; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Şimdi, Karabağ’la ilgili bir anlaşma maddesini görüşüyoruz. Dışişleri Bakanlığımız, Bakan Yardımcımız ilgili açıklamaları yaptı. Bu konuyla ilgili, anlaşma maddesinin çerçevesiyle ilgili sorular sormak, kafamıza takılan bir şey varsa bununla ilgili bilgilenmek veyahut da itiraz etmek Komisyonumuzdaki her partimizden gelen üyelerimizin en tabii haklarıdır. Ancak meseleyi daha siyasal bir söyleme ve düzleme çekip “FETÖ’den ihraç edilen kişiler, özellikle de AK PARTİ döneminde alındı.” dediğiniz zaman siyaset alanına gelmiş olursunuz. Siyaset alanına geldiğinizde de siyasal bir cevap almanızdan gocunmayacaksınız. Bu gayritabii olan bir şey değildir, bu çok tabii bir şeydir. Siz siyaset yaparsanız -burada da hepimiz farklı siyasi partilerden olduğumuza göre- Cumhuriyet Halk Partili bir milletvekilinin ne kadar siyaset yapma hakkı varsa AK PARTİ’li başka bir arkadaşın da o kadar siyaset yapma hakkı vardır. O zaman da “Madem FETÖ’yü konuşacağız, hadi bakalım, tarihsel olarak, kronolojik olarak konuşalım.” derler, diyebilirler ve herkes de kendi tezine, kendi düşüncesine uygun parametreleri tarihî arşivlerimizden bulur. Hatta tarihe gitmeye gerek de yok; FETÖ’yle mücadelenin başladığı yani bir Fetullah Gülen cemaati olduğu dönem, bir de FETÖ terör örgütü olduğu dönem içerisindeki siyasi partilerin davranışlarıyla ilgili kıyaslar da yapar, mantıklı örneklemeleri de verir. Mesela, bugün bu memlekette bir vatandaşımızın Dışişleri Bakanlığımızın açmış olduğu sınavlara girme hakkı var mıdır? Vardır. Her yurttaşın anayasal hakkı mıdır? Hakkıdır. Güvenlik soruşturmalarından sıkıntıya girmeden geçen, girdiği sınavlarda başarılı olan herkesin kimliğine, kişiliğine, camiasına, aidiyetine bakmadan bu devlet kurumumuza, Bakanlığımıza, diğer bakanlıklarımıza girme hakkı var mıdır? Vardır; burada diplomatlarımız var eski. Dolayısıyla o dönemlerde buralardan girip bu bakanlıklarda var olmuşlarsa, bugün olabileceği gibi dün de tabiidir. Ancak ne zamanki demokratik hukuk zemininden uzaklaşıp bir yurttaş, devlete ve millete silah doğrultmaya, yabancı istihbarat örgütleriyle iş birliği yapıp artık yolunu, stratejisini, taktiğini değiştirir bir düzleme gelmişse, o zaman onunla ilgili işletilecek hukuk başkadır. Bu hukuku devlet işletmiştir,

Hükümet işletmiştir, biz işletmişizdir ancak biz işletirken, devlet işletirken, Hükümet işletirken, Cumhuriyet Halk Partisinin siyasetçileri hakkı, hukuku, adaleti, evrensel insani ve İslami bu kavramları savunuyormuş gibi gözükerek bu sefer karşı tarafı savunma adına geçmiştir. Bununla ilgili bir sürü örnekler var, bunu siz de biliyorsunuz. Dolayısıyla değerli arkadaşlar, hem okyanus ötesinden servis edilen birtakım dosyaların gelip ülkemizde, grup toplantılarında bütün Türkiye'ye servis edilmesinin aracılığını yapıp hem de ondan sonra gelip burada "Dışişleri Bakanlığına alınan personel özellikle sizin döneminizde alındı." diye siyaset yapmamanız gerekir, yaparsanız bunun cevabını almış olursunuz. 17-25 Aralık yargı darbesi sürecinden beri yaklaşık yedi yıldır Fetullahçı terör örgütüyle Türkiye'de yoğun bir mücadele verilmektedir. Bu ülkenin iktidarı ve muhalefeti, millet olarak, Amerikan istihbaratının uzantısı olan, Türkiye'de kurulmuş bir gladyo olan bu örgütle mücadelede birlik ve beraberlik içinde olması gerekir. Bu birlik ve beraberliği zaafa uğratan her türlü eylem ve söylem bu memlekete, bu devlete yapılan bir haksızlıktır, tam da FETÖ'nün istediği ve FETÖ'nün işini kolaylaştıran eylemlerdir.

Saygılar sunuyorum.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Değerli arkadaşlar, şu anda önümde konuşma talebi olan Ahmet Bey, Berat Bey, daha sonra Yunus Bey -burada önümdeki sırayı söylüyorum- sonra Derya Hanım, sonra tekrar Mustafa Bey var. Doğru mudur?

MUSTAFA CANBEY (Balıkesir) – Yok, ben yokum Başkanım.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Tamam.

Ahmet Bey söz sizin. Lütfen yeni bir gerilime sebep olmayacak bir şekilde devam edelim.

7.-İstanbul Milletvekili Ahmet Hamdi Çamlı'nın, İstanbul Milletvekili Yunus Emre'nin yaptığı açıklamasında geçen "tweet"le ilgili ifadelerine ilişkin açıklaması

AHMET HAMDİ ÇAMLI (İstanbul) – Evet, teşekkür ediyorum Sayın Başkanım.

Şimdi, "milletvekili" diyorlar bize dışarıda. Türkiye Büyük Millet Meclisinde de Genel Kurulda da yani bu milletin yatak odası denebilecek, bu milletin özel, mahrem alanı denilebilecek Genel Kurulda da hepimize başkan hitap ederken "sayın" diyor. Bunların hakkını vererek bu görevi yerine getirmek mecburiyetinde olduğumuza ben inanıyorum. Yani o taşıdığımız iradeyimilliyenin vakarına uygun olması lazım, usul uygunluğunda belki hani tarzı adamın farklıdır, lisanı farklıdır ama esası buna uygun olması lazım. Kibar kibar konuşarak, soğukkanlı bir şekilde konuşarak yalanlar söylemeler, manipülasyonlar yapmalar... Bunlara dikkat etmek lazım. Yani bilmiyorum, inancı olanlar için söylüyorum: Bunun öbür tarafta da hesabı var kardeşim. Bu tarafta da hesabı var, al işte bunu İstanbul'da görüyoruz, iki gün geçmeden tak çıkıyor piyasaya; bir şey söylüyor, iki gün geçmiyor tak yüzüne vuruyorlar hırsızlıkları, şunları, bunları.

Şimdi bu "tweet" meselesi... Demin arkadaşımız burada, Türkiye Büyük Millet Meclisinde beraber görev yapıyoruz, isminin başında işte akademisyen falan -böyle kimlik kartı var- geliyor burada soğukkanlı bir şekilde, 2013 yılında attığım bir "tweet"i... Aslında bunu mesela bir milletvekili vakarıyla "Ne diyor?" diye okusa kendisi de anlayacak, belki de anlıyor ama işine gelmediği için farklı yorumluyor. O farklı yorumlayan arkadaşlarımızın, samimi olan arkadaşlarımızın da yanlış anlamaması için ben o "tweet"i bir daha bir şey yaptım. Bu tweet altında çok açık, burada adamı yere vuruyoruz ya! "Ne olursa olsun" diyoruz o FETÖ şeytanına, daha cemaatken yani daha ortalığa şeytanlıkları çıkmamışken "Ne olursa olsun seni bu hâle düşüren mazur görülemez." Yani bir yere düşürmüşüz onu aşağıya, zemine bakıyoruz, ayak altına ve diyoruz ki "Ey FETÖ! Bak seni buraya düşüren mazur görülemez." Bunu herkesin anlaması lazım yani makul, iradeyimilliyenin onurunu, vakarını onurlu bir şekilde taşıyan herkesin bunu çok rahat anlaması lazım. Fakat ola ki anlayamamıştır diye burada bunu

bir şeyle de açıklamışız. Hiç önemi yok gerçi bu açıklamaların, önemli olan çamuru at, İstanbul'dakinin yaptığı gibi at çamuru, bak git, ondan sonra üç maymunu oyna, o temizlesin. Aynen öyle, bak "Daha 11/12/2013 tarihinde bir şekilde kanmış, samimi insanların uyanmasına vesile olma gayretiyle FETÖ'nün esfelisafiline düştüğünü işaret ettiğimiz, duruşumuzun göstergesi olan bu 'tweet'i bile aleyhimizemiş gibi pazarlayan şantajcı trollere prim vermeyen kardeşlere selam olsun." diye bir uyarı notu da düşmüşüz bunun altına. Ama tabii mesele bu değil yani. Mesele çok farklı, gerçek ne olursa olsun üç maymun oyunu esastır, bu ülkenin işçisine, memuruna veremediği maaşı verebilmek için Amerikan devlet başkanlarının karşısında el pençe divan tir tir titreyerek borç dilendiği günlere bu milleti döndürmektir. Başka bir mesele yok. Ha bunu şimdi kimse kabul etmez, reddeder ama icraat odur. Neticede biz Hükümeti aldığımız dönemde, önceki dönemlerde yaşananlar da budur.

Ben Komisyonu fazla meşgul etmek istemiyorum, burada çok mevzular var konuşulacak. Zaten konuşacağımız, konuştuğumuz muhatabı olan insanların bunları kesinlikle... Yeminlilerdir yani şartlıdırlar. Hatta bunun için Erbakan Hoca –Allah rahmet etsin- "cihat şuru" derdi yani mücadeleyi cihat şuruyla yapacaksın. Hatta bu anlamama... Bu millete ve medeniyete düşmanlıkta cihat şurunu kuşandıkları için hiçbir şey ifade etmeyeceğini de biliyorum ama tutanaklara not geçsin diye burada bunu ifade etmiş olayım.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Teşekkür ediyorum.

Sayın Çonkar...

8.- İstanbul Milletvekili Ahmet Berat Çonkar'ın, CHP'li bir milletvekilinin Komisyon Başkanını hedef alan şekildeki üslubunun yanlış olduğuna; İstanbul Milletvekili Ahmet Hamdi Çamlı'nın ifadelerinde şahsa yönelik herhangi bir hakaret unsuru duymadığına ve İstanbul Milletvekili Yunus Emre'nin yaptığı konuşmalarındaki ifadelerine ilişkin açıklaması

AHMET BERAT ÇONKAR (İstanbul) – Sayın Başkanım, ben de çok fazla uzatmadan kısaca birkaç düşüncemi paylaşmak istiyorum.

Öncelikli olarak ben de yaklaşık dokuz on yıldır bu Komisyonun üyesi olan, bir dönem de Başkanlığını yapmış bir milletvekiliniz olarak ve Sayın Volkan Bozkır'la da uzun süre birlikte bu Komisyonunda görev yapmış bir milletvekili olarak bu yaşanan hadisede özellikle diplomat kariyerden gelen CHP'li milletvekili arkadaşımızın Komisyonun usulüne hiç uymayacak şekilde, özellikle Başkanımızı da hedef alan şekildeki bu davranışının çok yanlış olduğunu ifade etmek isterim. Sonuçta burada bir Komisyon Başkanımız var, kendisi bakanlık yapmış değerli, tecrübeli bir arkadaşımızdır ve bu Komisyonun usulü dışına çıkıldığı zaman da nerede nasıl müdahale edeceğini de bilecek bir Başkanımızdır. Bu anlamda, elbette ki herkes konuşması esnasında üslubuna ve söylediklerine mutlaka dikkat etmelidir ama ben Ahmet Hamdi Çamlı arkadaşımızın ifadelerinde de şahsa yönelik veya burada olmayan herhangi bir kişiye yönelik bir hakaret unsuru da duymadım, yine tutanaklara bakılabilir fakat bu noktada, usulün özellikle ön planda tutulmasının önemli olduğunu düşünüyorum.

Arkadaşlarımız FETÖ mevzuuyla ilgili gerekenleri söyledi, çok söylenecek şeyler var fakat ben sizi yormak istemiyorum, konuya girmekten imtina edeceğim. Bu mevzu maalesef ki bizi yormuştur, millet olarak bizim enerjimizi içeride tüketmemize de hâlen neden olmaktadır. Bu anlamda da özellikle muhalefet milletvekillerinin bu meseleyi siyasallaştırarak AK PARTİ'ye hak etmediği derecede bu mevzu üzerinden suçlamalar getirmesinin çok büyük bir siyasi hata olduğunu söyleyebilirim çünkü bu mevzu bu şekilde tartışılırsa AK PARTİ'nin diğer muhalefet partilerine yönelik söyleyebileceği elinde çok fazla done vardır. Elbette ki her parti içinde birtakım hata yapanlar olmuş olabilir, bunları düzeltmek

ve temizlemek esas olandır, iyi niyet ve samimiyetle bu mevzudaki mücadeleye destek olmak esastır. Ben bu prensip çerçevesinde tüm partilerimizin ve tüm milletvekillerimizin bundan sonraki süreçte hassasiyet göstermelerini istirham ediyorum, saygılar sunuyorum.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Teşekkür ediyorum.

Yunus Emre Bey, buyurun.

9.- İstanbul Milletvekili Yunus Emre'nin, İstanbul Milletvekili Ahmet Hamdi Çamlı'nın yaptığı açıklamasında geçen kendisine yönelik ifadelerine ilişkin açıklaması

YUNUS EMRE (İstanbul) – Sayın Başkan, teşekkür ederim.

Şimdi, şöyle değerlendirmemiz gerekir bakın: Dışişleri Bakanlığımız, bizim çok güzide bir kurumumuzdur, cumhuriyet devrinde de Osmanlı devrinde de Türkiye'nin çağdaşlaşması bakımından, dünyada önemli bir yer etmesi bakımından çok büyük hizmetleri olmuş bir kuruluşumuzdur. Bunun yanında birçok diplomatımıza geçmişte terör örgütlerinin, başta ASALA olmak üzere, saldırıları olmuştur, şehitler vermiş bir teşkilatımızdır Dışişleri Bakanlığı. Bu kapsamda, tabii, aramızda kıymetli bir eski büyükelçimiz var. Sayın Başkan, sizin de ailenizde bildiğimiz kadarıyla, devletimize hizmetler etmiş bir diplomat büyükelçimiz var, amcanız. Şimdi, sizler de tabii, buranın kültürünü tanıyan, bilen kimselersiniz.

Şimdi, Dışişleri Bakanlığına FETÖ örgütünün geçmişte –bakın bunları konuşalım, bundan kimseye zarar gelmez- bilmiyorum sızma girişimleri oldu mu ama bunların başarısız olduğu açıklıkla ortadadır. Yani Dışişleri Bakanlığı kendisini bu örgütten korumayı başarmış, başka kurumlara -belki AK PARTİ'den önce de- sızmalar olsa bile Dışişleri Bakanlığı kendisini korumuş bir kuruluşumuzdur. Burada da kendi içerisindeki işleyiş tarzının, geleneklerinin büyük önemi vardır ve tabii sınav yapma kültürünün de bir önemi vardır.

Değerli arkadaşlarım, bu AK PARTİ döneminde -bunu konuşalım ya, bundan kimseye bir zarar gelmez- dejenere edilmiş derken şunu söylüyorum: Önce sınav sistemi, düzeni değiştirilmiştir, sonra içeriği değiştirilmiştir, daha sonra üniversitelerden alınan bölümler değiştirilmiştir, bunlarla ilgili düzenlemeler yapılmıştır. Yanlış hatırlamıyorsam 640 sayısını verdi Sayın Bakan Yardımcısı, bu çok büyük bir sayıdır değerli arkadaşlar. Hafızam beni yanıltmıyorsa özellikle 2012-2013 gibi son yıllara yığılan sayılardır. Biz diplomatlarla konuştuğumuz zaman şunu da anlıyoruz ki o yıllardaki yeni alınan memurların bir garip oldukları, farklı oldukları, Dışişleri Bakanlığının genel eğiliminin çok dışında kimseler oldukları da dönemin diplomatları tarafından zaten kendi aralarında konuşulan, tespit edilen meselelerdir. Şimdi bütün bunlar orta yerdeken meseleyi ta 1950'li yıllara, Kasım Gülek'e, oraya buraya falan getirmenin, götürmenin bir anlamı yoktur.

AHMET BERAT ÇONKAR (İstanbul) – Onları da konuşalım.

YUNUS EMRE (İstanbul) – Konuşalım değerli arkadaşım, tabii konuşalım.

Bunları ben gündeme getirirken şunun üzerinde durmak istiyorum. Bakın, bir örnek vereceğim size: Soğuk savaşta en önemli sızma hareketi diye bilinen işlerden birisi İngiltere'de "Cambridge Five" diye bilinen 1930'lu yıllarda Cambridge Üniversitesindeki 5 öğrencinin... Sonra bunlardan birisi gizli serviste, birisi Dışişleri Bakanlığında falan yükseldi, sonra bunun açığa çıktığı Rus gizli servisinin İngiliz devleti içerisindeki operasyonudur. Dikkatinizi şuna çekmek istiyorum, bakın, konuştuğumuz sayı 5 ve bu sadece bir kurumda değil; birisi istihbarat teşkilatında, birisi Dışişleri Bakanlığında falan.

Bizim en önemli kuruluşlarımızdan birisi olan Dışişleri Bakanlığında böyle bir sayıdan bahsediyoruz. Arkadaşlar, bu sızma falan değildir yani şimdi bunun adını koyalım. Yani burada, Türkiye'de bir operasyon oldu, bunları böyle yokmuş gibi, sanki böyle birileri AK PARTİ'ye rağmen

bunları yapmış gibi anlatmayalım birbirimize çünkü bunları doğru bir şekilde tartışsak yarın öbür gün Türkiye'ye kötülük yapılmasının da önüne ancak böyle geçeriz. Bu yanlışlardan dersler çıkarmak gerekir. Bunların sorumlularının hesaba çekilmesi gerekir. Bu meseleleri yok farz ederek, yani "1950'lerde CHP şöyle yapmıştı." diye söyleyerek hiçbir yere varamayız.

Ayrıca, ben az önce bir "tweet"ten bahsettim. Yani burada da bakın, özür dilemek bir erdemdir. Yani siz diyeceksiniz ki: "Hoca Efendi değerdir, Fetullahçılık değerdir.", bunu da az önce söylediğiniz şekilde tercüme edeceksiniz. Yani rica ederim, bir yanlış yaptıysanız, illa ısrarla da bunun arkasında durmaya falan çalışmayın, olayları böyle değerlendirin.

Son olarak, Sayın Başkanın da müsaadesine sığınarak şunu ifade etmek isterim. Bakın, biz burada ciddi vazife yapıyoruz, Türkiye'nin zor bir döneminin içerisinde geçiyoruz. Ben gerçekten çok iyi niyetle bir soru sordum, şunun için, böyle bir teşkilatta bu sayıda insan ihraç edildiği zaman doğal olarak ve tabii son yıllarda da bizim misyon sayılarımız çok arttı, biz bunu gittiğimiz yerlerde gördük yani diplomatlar şikayetçiler yani sayımız çok az, yeni personel alınması lazım, bunların hızla eğitilmesi lazım. Ben bu yönde bir soru sordum. Ben bir şekilde yeni bir tartışmayı başlatmak amacıyla falan bir şey sormadım. Özetle bizim bu heyetimizin buradaki geçmişten gelen kendi geleneklerini, mehabetini koruması gerekir. Bunun yapılmasında az önce ifade ettiğim gibi üslup çok kritik bir konudur. Yani benim bu çerçevede gündeme getirdiğim konuları bile... Az önce ben dehşetle dinledim, yani işte benle ilgili söylenenleri. Yani böyle çalışamayız arkadaşlar, böyle olmaz.

AHMET HAMDİ ÇAMLI (İstanbul) – Doğru, maalesef çalışıyoruz işte.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Evet arkadaşlar, teşekkür ediyorum.

AHMET HAMDİ ÇAMLI (İstanbul) – Bu pişkinliklerle çalışıyoruz maalesef.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Ahmet Bey, tamam, lütfen.

YUNUS EMRE (İstanbul) – Sayın Başkan, Sayın Başkan...

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Yunus Bey, tamam.

YUNUS EMRE (İstanbul) – Ben bunları dinlemek zorunda mıyım?

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Şu anda zaten...

AHMET HAMDİ ÇAMLI (İstanbul) – Bir görevlisin yani milletin seçtiği vekilsin, dinlemek mecburiyetindesin ama istersen dinlemeyebilirsin, çıkabilirsin.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – İsmail Bey...

10.- Kayseri Milletvekili İsmail Özdemir'in, İstanbul Milletvekili Ahmet Ünal Çeviköz'ün Dışişleri Komisyonunu provoke ettiğine ve İstanbul Milletvekili Yunus Emre'nin yaptığı konuşmalarında geçen bazı ifadelerine ilişkin açıklaması

İSMAİL ÖZDEMİR (Kayseri) - Sayın Başkanım, çok teşekkür ediyorum.

YUNUS EMRE (İstanbul) – Böyle olmaz yani rica ederim yani böyle bir...

İSMAİL ÖZDEMİR (Kayseri) – Tabii, Dışişleri Komisyonunda yani zannederim 27'nci Dönemin Dördüncü Yasama Yılı içerisindeydi fakat ilk defa -benden evvel de bu Komisyonunda tecrübe sahibi olan, diğer siyasi partilerden çok saygıdeğer milletvekillerimiz var- hakikaten yaşanan böylesi tartışmaların içerisinde olunması üzüntü verici. Şu açıdan üzüntü verici: Dışişleri Komisyonu bir ihtisas komisyonu Meclisimizde ve kendi alanı, kendi mecrası belli olan bir Komisyon. Dolayısıyla her şeyden evvel şunu söylemek isterim: Bu Komisyonu ve bu Komisyonun çalışmasını kimsenin provoke etmeye hakkı, hududu ve haddi yoktur. Dolayısıyla, -keşke burada olsaydı, kendisine söylesedyim- Sayın Çeviköz Dışişleri Komisyonunu provoke etmiştir. Ne yazık ki son günlerde, özellikle bazı gündemler vuku

bulduğu zamanlarda, Sayın Çeviköz'ün farklı çıkışları milletimiz nazarında da bizim nazarımızda da dikkatle takip ediliyor. Yani ne yazık ki Karabağ'a cihatçılar gönderildiği yalanı, Suriye'de Türkiye'nin işgalci olduğu yalanı ve son olarak German Marshall Fund'da da bazı yabancı ülkelerin Türkiye'nin iç işlerine müdahale etmeye çağırılması gibi pek çok konu... Bugün de burada, Dışişleri Komisyonunda kendisine has üslubuyla kendisini gösterdi ve hiç yakışık almayacak şekilde hem bu Komisyonun kendisine hem de bu Komisyonun saygıdeğer üyelerine -bana sorarsanız- bir hakaret olarak... Belki kendisi farklı yönde bir protesto metodu seçti ama yapması yakışık almamıştır. Dışişleri Komisyonunu provoke etmiştir, burası birinci konu.

İkinci konu şu: Tabii, çok saygıdeğer arkadaşlar, biz hep beraber bu Komisyonunda yol arkadaşlığı yaptık birbirimize yani insan birbirini yolda tanır hesabıyla, birbirimizle çok farklı ülkelere gittik, Türkiye'yi temsil ettik buralarda. Ülkemizi beraber temsil ettik, yeri geldi ülkemizin gündemini beraber müdafaa ettik, ülkemizle alakalı konulara, tehditlere veyahut diğer gelişmelere hep beraber vâkif olduk. Dolayısıyla, Yunus Bey olsun, Ahmet Bey olsun Mustafa Bey olsun yani buradaki herkes birbirinin usulünü, üslubunu bilir. Şimdi, tartışmaların başına dönmek istiyorum. Yunus Bey'in sorduğu soru... Yani FETÖ'den ihraç mevzusu ile bunun Dışişleri Bakanlığında bir zafiyet yaratıp yaratmadığı konusu ki biraz önce zaten Yunus Bey yine kendisi buna cevap verdi. Yani şimdi şunu söylemek istiyorum şahsım adına: Pandemi döneminde siz 140'dan fazla ülkeye yardım ulaştırmışsınız, dünya genelinde 250'ye yakın diplomatik misyonunuz var, temsilciliğiniz var ve böylesi bir sistem içerisinde, böylesi bir buhran döneminde bilhassa hariciye teşkilatınızın ayakta kalması, ayakta kalmasıyla beraber çoğu ülkeye, yardım talep eden ülkeye yardım göndermesi, buralarda en azından önemli bir zafiyetin olmadığını gösteriyor bana göre.

İkinci bir boyut, bu Komisyonun her üyesinin bu Komisyonunda kendi fikrini beyan etme hakkı var yani bu zamana kadar buna saygıyla davrandık. Ahmet Bey farklı zamanlarda -Sayın Çamlı- farklı konuları gündeme getirdi kendi usulünce, üslubunca, diğer saygıdeğer üyelerimiz de bunu yaptı ama ben her zaman birbirimize en azından bu manadaki saygıyı koruduğumuz hassasiyetinden hareket ediyorum. Dolayısıyla, şayet burada bir provokasyon olmasaydı -en başa dönerek ifade etmek isterim- zannederim bu tartışmaları yaşamazdık ve konu da... Lütfen, istirahat ediyorum konuştuğumuz konuya dikkat edelim. Karadağ'la alakalı, Karadağ ile ülkemiz arasında imzalanan bir uluslararası anlaşmayı konuşurken mevzu ta buralara kadar geldi, bu üzüntü vericidir değerli arkadaşlar. Dolayısıyla, Sayın Başkanım, bir an evvel ben asli gündemimize geçmemizi tavsiye ediyorum. Zannederim tabii, burada biraz önce Sayın Erozan da bu konuşmalarla alakalı rahatsızlığını dile getirdi. Ben aynı rahatsızlıklarla alakalı, Sayın Çeviköz'ün yapmış olduğu bu provokasyondan da rahatsız olup olmadığını da merak ediyorum, sormak isterim kendisine.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Şimdi, değerli arkadaşlar, yaklaşık yarım saattir hatta biraz geçkin süredir bu konu üzerinde herkese söz verme çabasıyla devam ettim ama şöyle bir öneride bulunacağım: Derya Hanım söz istemiş; bir hanımefendi olarak, kadın milletvekili olarak son sözü kendisine vereyim, bu konuyu da burada kapatalım.

AHMET HAMDİ ÇAMLI (İstanbul) – Sayın Başkanım, kifayetimizakere ayrıca talep etme hakkınız vardır.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Biliyorum, biliyorum.

Derya Hanım'la bu konuyu kapatalım lütfen.

AHMET HAMDİ ÇAMLI (İstanbul) – Başkanım, ben söz aldım fakat şunun için..

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Ahmet Bey, şimdi Derya Hanım’a söz veriyorum.

AHMET HAMDİ ÇAMLI (İstanbul) – Konuyu hemen kesiyorum. Benden sonra yapılan konuşmalar için bu Komisyonda biraz önce yapmış olduğum konuşmalar geçerlidir diye söz aldım, tutanaklara geçsin.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Anladım, tamam.

Derya Hanım, sizin lütfen çok kısa bir şekilde konuyu toparlamanızı rica ediyorum.

11.- Gaziantep Milletvekili Derya Bakkak’ın, İstanbul Milletvekili Ahmet Ünal Çeviköz’ün İstanbul Milletvekili Ahmet Hamdi Çamlı’nın ve Komisyon Başkanı Akif Çağatay Kılıç’ın yaptıkları açıklamalarına verdiği tepkiyi ve Komisyonu terk etmesini anlayamadığına ilişkin açıklaması

DERYA BAKBAK (Gaziantep) – Çok kısa tutacağım ben de Başkanım.

Şöyle ki: Sayın Emre’nin konuşmaları üzerine Sayın Çamlı’nın da yorumları oldu. Tabii, biz Dışişleri Komisyonundayız, konumuz Karadağ’dı, konu farklı bir yöne kaydı...

FİKRET ŞAHİN (Balıkesir) – Tutanağa geçmesi için...

DERYA BAKBAK (Gaziantep) – Evet, tutanağa geçmesi için ben de bunları eklemek istedim, konu farklı bir yöne kaydı.

O arada Çeviköz’ün ben tutumunu gerçekten anlayamadım çünkü ne Sayın Çamlı ne Komisyon Başkanımız kendisiyle alakalı bir konuşmada ya da bir müdahalede bulunmadı. 17-25 Aralık süreci ve 15 Temmuzda bütün Türkiye’nin düzeni üzerine çok büyük bir darbe girişimi olmuştu ve bu konuda sayın vekillerimizin bu açıklamaları yapması çok olağan bir durumdu. Bu tepkiyi niye verdiğini ben gerçekten anlamadım yani bu tepkinin amacı neydi, sebebi neydi? Parmak sallamak, kapıyı sert bir şekilde kapatarak çıkmak, gerçekten yakışık almaması önemli ama bu durumu gerektiren durumu da anlayamadım, ben özellikle onu belirtmek istedim.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Şimdi, Komisyon üyemiz olmayan Fikret Bey, sadece kayıtlara geçmesi açısından bir söz istedi.

Fikret Bey, sizden ricam, çok kısa lütfen.

12.- Balıkesir Milletvekili Fikret Şahin’in, Cumhuriyet Halk Partisi milletvekili olarak FETÖ ile partisinin isminin yan yana anılmasını zül addettiğine ilişkin açıklaması

FİKRET ŞAHİN (Balıkesir) – Sayın Başkan, çok teşekkür ederim.

Tabii, bu konuşmayı yapmak istemezdim. Ben tabii Komisyon dışından geliyorum, Avrupa Birliği Uyum Komisyonu üyesiyim. Sonuç itibarıyla tabii buradaki ben açıkçası TİKA’nın sunumunu izlemek için gelmiştim ama konunun buraya gelmesinden çok çok büyük bir üzüntü duyuyorum. Özellikle Dışişleri Bakanlığımız, çok güzide bir Bakanlığımız, bizi yurt dışında temsil ediyor. Bakın, burada bölge milletvekili arkadaşım Mustafa Bey’le geçen yıl Kazakistan’ta birlikteydik, ne gibi sıkıntılar yaşadığımızı hep birlikte gördük.

Efendim, ben bir Cumhuriyet Halk Partisi Milletvekili olarak bizim tüzüğümüzün 1’inci maddesi şudur: “Cumhuriyet Halk Partisi; Anadolu ve Rumeli Müdafaaı Hukuk Cemiyetinin devamı olarak kurulmuştur.” der ve bundan ben gurur duyarım. Dolayısıyla antiemperyalist bir duruşumuz vardır, Amerika’nın uşağı olan bir FETÖ’yle partimizin isminin yan yana anılmasını zül kabul ederim ve reddediyorum. Biz antiemperyalist duruşu... Bakın, FETÖ bir haindir. Bizler “Efendim, ne istediler de vermedik? Aldatıldık, Allah ve millet bizi affetsin.” demedik.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Fikret Bey, yeni bir tartışmaya gitmeyelim demiştik ama.

ASUMAN ERDOĞAN (Ankara) – Biz de başlarız o zaman.

FİKRET ŞAHİN (Balıkesir) – “Hocaefendi, bitsin bu hasret, dön ülkene.” demedik...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

FİKRET ŞAHİN (Balıkesir) – “Ergenekon, Balyoz’un ben savcısıyım...”

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Fikret Bey, bakın...

FİKRET ŞAHİN (Balıkesir) – Tam anlamıyla...

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Fikret Bey, bir dakika, bir dakika, şimdi bir dakika... Ben, size, çok iyi niyetle bir cümleyi kayda geçirmek üzere söz isteniz, onu verdim.

FİKRET ŞAHİN (Balıkesir) – Nezaketten...

AHMET BERAT ÇONKAR (İstanbul) – Aynı noktaya gidiyorsunuz.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Aynı noktaya gelmeyin.

FİKRET ŞAHİN (Balıkesir) – Ben de aynı nezaketle teşekkür ettim.

DERYA BAKBAK (Gaziantep) – Ayrıca burada konuşabiliydik şu anda.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Tamam, ben de şu anda kapatıyorum ve artık burada...

FİKRET ŞAHİN (Balıkesir) – Sayın Başkan, bir dakikada tamamlamak istiyorum.

AHMET BERAT ÇONKAR (İstanbul) – Yok, yok, öyle bir şey olmaz.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Hayır, lütfen, siz benim şu anda vermiş olduğum iyi niyet...

Bakın, değerli arkadaşlarım...

FİKRET ŞAHİN (Balıkesir) – Teşekkür ederek tamamlamak istiyorum.

AHMET BERAT ÇONKAR (İstanbul) – Başkanım, lütfen, bakın, biz imtina ettik biz bunları konuşmaktan.

FİKRET ŞAHİN (Balıkesir) – Bir saniye, bir saniye, Sayın Başkanım...

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Sadece teşekkür için açıyorum.

DERYA BAKBAK (Gaziantep) – Biz kısa kestik, sen de kısa kes yani.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Tamam, sadece teşekkür için açtım.

FİKRET ŞAHİN (Balıkesir) – Sayın Başkanım, söz verdiğiniz için çok teşekkür ediyorum.

Çok nezaketli bir toplantı olmasını temenni ederdim, ben de bana söz hakkı verdiğiniz için teşekkür ediyorum. Bu konunun burada kapatılması gerektiğine inanıyorum.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Teşekkürler.

Şimdi, değerli arkadaşlar, gündemimizle alakalı kaldığımız yerden devam edeceğiz.

II.- KANUN TEKLİFLERİ VE DİĞER İŞLER (Devam)

A)KANUN TEKLİFLERİ (Devam)

2.- Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı Tekirdağ Milletvekili Mustafa Şentop’un; Türkiye Cumhuriyeti ve Karadağ Arasında Karadağ Vatandaşlarına Konsolosluk Yardımı Sunulması Hakkında Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulduğuna Dair Kanun Teklifi (2/2983) (Devam)

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Evet, teklifin tümü üzerindeki görüşmeler tamamlanmıştır.

Teklifin maddelerine geçilmesini oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Teklifin 1'inci maddesini okutuyorum:

TÜRKİYE CUMHURİYETİ VE KARADAĞ ARASINDA KARADAĞ

VATANDAŞLARINA KONSOLOSLUK YARDIMI SUNULMASI HAKKINDA

ANLAŞMANIN ONAYLANMASININ UYGUN BULUNDUĞUNA DAİR KANUN TEKLİFİ

MADDE 1- (1) 11 Şubat 2020 tarihinde Podgoritsa'da imzalanan "Türkiye Cumhuriyeti ve Karadağ Arasında Karadağ Vatandaşlarına Konsolosluk Yardımı Sunulması Hakkında Anlaşma"nın onaylanması uygun bulunmuştur.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 2- (1) Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 3- (1) Bu Kanun hükümlerini Cumhurbaşkanı yürütür.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Teklifin tümünü oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler...

oylariınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Özel sözcülerle ilgili önergeyi okutuyorum:

Dışişleri Komisyonu Başkanlığına

(2/2983) esas numaralı Kanun Teklifi'nin Komisyon Raporu hakkında İstanbul Milletvekili Hasan Turan, Bursa Milletvekili Atilla Ödünç, Ankara Milletvekili Asuman Erdoğan, İstanbul Milletvekili Ahmet Hamdi Çamlı'nın özel sözcüler olarak atanmasını teklif ederim.

Akif Çağatay Kılıç

İstanbul

Dışişleri Komisyonu Başkanı

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Komisyon raporuna muhalefet şerhi koymak isteyen üyelerimiz varsa 4 Aralık 2020 Cuma günü saat 17.00'ye kadar muhalefet şerhlerini iletmeleri gerekmektedir.

Böylece anlaşmalar bölümünü kapatmış oluyoruz.

TİKA'nın yapacağı sunuma geçmeden önce bir cümle söylemek istiyorum, buna da Komisyon Başkanı olarak hakkım olduğunu düşünüyorum.

Türkiye Cumhuriyeti devletinin dâhilî ve haricî düşmanlarıyla, terör örgütleriyle mücadelesi bizim için sorgusuz sualsiz bir duruştur. Sayın Cumhurbaşkanımızın Hükümetimizin başı ve cumhuriyetimizin Cumhurbaşkanı olarak bu noktadaki ortaya koymuş olduğu duruş bellidir.

Biraz evvelki müzakere içerisinde arkadaşlarımız benim Bakanlık yaptığım döneme atıfta bulundular; bizim Bakanlık dönemimiz içerisinde yaptıklarımız ortadadır. FETÖ'yle alakalı AK PARTİ'nin duruşu bellidir, bu konuda da artık burada sözü kapatıp inşallah TİKA'nın sunumuna geçmek istiyorum.

Yavuz Selim Bey, size de burada olduğunuz için ve sunumu takip etmenizden dolayı teşekkür ediyorum.

Gündemimizin son sırasında Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkan Vekili Sayın Serkan Kayalar'ın TİKA tarafından gerçekleştirilen projeler konusundaki sunumunu dinleyeceğiz. Sunumun ilk bölümünde Sayın Kayalar'a söz vereceğim. Soru-cevaptan oluşan ikinci bölümde ise öncelikle üyelerimizin soru ve görüşlerini alacak, daha sonra da Sayın Kayalar'ın bu sorulara cevaplarını ve değerlendirmelerini dinleyeceğiz.

Evet, Serkan Bey, buyurun.

V. SUNUMLAR

1.- TİKA Başkanı Serkan Kayalar'ın "TİKA'nın Yurtdışında Gerçekleştirdiği Projeler" konulu sunumu

TİKA BAŞKAN VEKİLİ SERKAN KAYALAR – Sayın Başkanım, Değerli Bakan Yardımcım, Komisyonumuzun değerli üyeleri; hepimizi saygıyla selamlıyorum.

Bugün, sizlere TİKA'nın faaliyetleri hakkında bir sunum hazırladım, bunu inşallah arz edeceğiz. Tabii, TİKA'mız 1992 yılından bugüne kadar 30 binin üzerinde proje gerçekleştiren bir kurum, faaliyetlerimizi olabildiğince özet şekilde Sayın Komisyon üyelerimizin de vaktini verimli kullanacak bir şekilde hazırlamaya çalıştık.

Müsaadeniz olursa ben sunuma başlıyorum. Kimi yerlerde Sayın Başkanım, sizlerin yönlendirmesiyle bizler sunumumuzu daha da hızlandırabiliriz inşallah.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Serkan Bey, sizden ricam, şu anda saat 12.56, şöyle 13.20 maksimum desek, oraya yetiştirin lütfen, olur mu?

TİKA BAŞKAN VEKİLİ SERKAN KAYALAR – Tamam Sayın Başkanım.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Teşekkürler.

TİKA BAŞKAN VEKİLİ SERKAN KAYALAR – Tabii, TİKA'mız malumlarımız olduğu üzere 1992 yılında o dönem Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin dağılmasından sonra bağımsızlığını kazanan Türk Cumhuriyetlerine destek olmak adına; ekonomik, ticari, sosyal, kültürel, teknik ve eğitim alanında iş birliği gerçekleştirmek üzere kurulmuş bir teşkilat. Tabii, tarihimizde çeşitli fazlarımız var; 1999 yılında Başbakanlığa bağlandık, daha sonra 2001 yılında bir teşkilat kanunumuzda değişiklik oldu, yine 2011 yılında aslında bugünkü anlamda teşkilat yapımıza kavuşmamızı sağlayan 656 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'yle birlikte teşkilat kanunumuz ve adımızı güncelledik daha önceden Türk İşbirliği ve Kalkınma İdaresi olan ismimizi Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı olarak değiştirdik. Buradaki temel saikimiz de tabii, "kalkınma" ibaresinin sahadaki üstenci bakışı çağrıştırdığından dolayı bizler ismimizde "kalkınma" ibaresini çıkararak bunu "koordinasyon" ibaresiyle değiştirdik ve bölgesel daireler anlamında bölgesel bir teşkilatlanmaya gittik. Orta Asya, Kafkaslar, Balkanlar, Doğu-Güney Asya, Pasifik, Latin Amerika, Orta Doğu ve Afrika gibi bölgesel uzmanlıkların gerektirdiği bir daire bölümlenmesine gittik. Tabii, Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemimizin değişikliğiyle birlikte 2018 yılında da Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığımız Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlı kuruluş olarak faaliyet gösteriyor. Bu yapılanma içerisinde bir Bakan Yardımcımıza bağlı olarak, hem TİKA hem Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı hem de Yunus Emre Enstitüsüyle aynı çatı altında verimli ve duplikasyonlara düşmeden faaliyetlerini sürdürüyor.

Tabii, "TİKA'mız ne yapıyor?" dediğimizde; dünyanın dört bir köşesinde, en ücra köşelere kadar ülkemizin özellikle insani ve vicdani duruşunu temsil eden faaliyetleri o bölgelere götürüyor. Tabii, biz bugün Orta Asya'dan Balkanlara, Latin Amerika'dan Güney Asya'ya kadar çok geniş bir coğrafyada ülkemizin birikim ve tecrübesini paylaşıyoruz. Bugüne kadar yaklaşık 30 binin üzerinde kalkınma projesi gerçekleştirdik. Hastaneler, okullar, yollar inşa ettik. Yüz binlerce mazluma ülkemizin dost elini

uzattık. Tabii, gerçekleştirdiğimiz faaliyetler çeşitlilik bakımından da eğitim, sağlık, barınma, anne, çocuk sağlığı, tarım, hayvancılık, ulaştırma, üretim, istihdam, su ve sanitasyon gibi çok geniş alanları kapsıyor. Tüm bu projelerimizin temelinde, dost ülkelerin öz kaynaklarını etkin kullanacakları kurumsal ve beşerî kapasitenin de aynı zamanda ulaşmasını, oradaki bir zenginliğe ulaşmasını bizler hedefliyoruz ve bu noktada da ortak iş birlikleri gerçekleştiriyoruz.

Tabii, 92 yılında TİKA olarak kurulduk. 2002 yılına geldiğimizde, 2000'li yılların başında ofis sayımız sadece 12'ydi. Yıllık ortalama proje faaliyet sayımız 500'dü ve faaliyet gösterdiğimiz ülke sayısı 28'di. 2020 yılına geldiğimizde, bugün 5 kıtaya yayılmış, tabii dış politikamızla eş güdüm hâlinde, ülkemizin etkin dış politik vizyonu ile eş güdüm hâlinde 5 kıtaya yayılmış, 62 ofise ulaşmış, yıllık ortalama projesi de 2 bine ulaşmış bir teşkilattan bahsediyoruz. Tabii, bugün faaliyet gösterdiğimiz ülkeleri de 170'le zikredebiliriz. Ofisimizin olmadığı ülkelerde başta büyükelçiliklerimiz olmak üzere çok etkin bir koordinasyonla projelerimizi hayata geçiriyoruz.

Tabii, son yıllarda "Türk tipi kalkınma" yardımıyla hem akademiye hem de kalkınma diskurunda bahsedilir oldu. Ben bu Türk tipi kalkınma yardımıyla ilgili birleşenleri sayın değerli Komisyon üyelerimizle paylaşmak isterim. Tabii, öncelikle bizler diğer donör kuruluşlardan ayrı olarak proje bazlı çalışıyoruz. Yani bizler nakdi yardım yapmıyoruz, proje bazlı çalışıyoruz, projelerimizi talep odaklı alıyoruz. Bu talepleri de tabii çözüme yönelik olarak bizler hayata geçirmeye çalışıyoruz. Tabii, Türkiye'nin geçmişten gelen, hakikaten cumhuriyet ve öncesinden de olan ülkemizin bir hayırseverlik, diğerkâmlık geçmişi var, biz de buna uygun olarak samimiyeti, yardımlarımızda koşulsuzluğu, şeffaflığı, insan odaklılığı, karşılıklı sorumluluğu ve karşılıklı öğrenmeyi, bizler, ülkemizin bir dış yardım kuruluşu olarak kendimize şiar edindik. Tabii, artık Türk tipi kalkınma yardım modeli dediğimiz model, yurt dışında ve bölgesel anlamda da oldukça dikkat çekiyor. Bugün, adını zikredemeyeceğim birçok ülke, TİKA'mızın ofisinin kendi ülkelerinde çalışmasını, faaliyetler göstermesini istiyor, bunları da tabii, bizler dış politik önceliklerimiz ve programlarımız kapsamında hayata geçirmeye çalışıyoruz.

Program Koordinasyon Ofislerimizin dağılımını burada görebilirsiniz. 60 ülke, 62 ofis. Tabii, ilk açılan ofislerimiz, sizlerin de sunumda görebileceği üzere Türk dünyası ofislerimiz ve Moldova -orada da tabii Gagavuz Türkleri yaşıyor- en son ofisimizi de Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde açtık. Rakamlarla bir TİKA ben size arz etmek isterim, bu seneki rakam, proje çıktılarımızdan bahsetmek isterim. Tabii, bu sene bir Covid salgını yaşadık, bu Covid salgını ister istemez tüm dünyayı etkilediği gibi kurumları da etkiliyor. Bizler de bu süreçten etkilendiğimizi söyleyebiliriz. Çünkü yurt dışında faaliyet gösteren bir kuruluş olarak o ülkelerdeki Covid kapsamında alınan önlemler, bizim sahada gerçekleştirdiğimiz, özellikle altyapı, üstyapı projelerinin bazılarının tehir edilmesine, bazılarının süreçlerinin uzamasına ve bazılarının da bu seneki planlamalardan mevcut şartlar dâhilinde çıkmasına sebep oldu.

Peki, bizler ne yaptık? Bizler, tabii, TİKA olarak durmadık. Ofisimizdeki yerel imkânlarla birlikte Covid'le mücadele kapsamında, küresel mücadeleye katkı anlamında projeler gerçekleştirmeye çalıştık ve projelerimizi bu sene daha çok Covid'le mücadele kapsamına ayırdık. Tabii, Sayın Cumhurbaşkanımızın himayelerinde Türkiye Cumhuriyeti'nin birçok kurumu, başta Dışişleri Bakanlığımız olmak üzere, Sağlık Bakanlığımız, Millî Savunma Bakanlığımız Covid'le mücadele kapsamında çok ciddi projeler gerçekleştirdi. Bizler de ofislerimiz aracılığıyla yani yereldeki imkânları seferber ederek Covid'le mücadele kapsamında çeşitli projeler gerçekleştirdik. Sağlık tesislerimiz, sağlık hizmetlerimiz, eğitim tesislerimiz, restorasyon, mesleki eğitim ve desteklenen projelere dair çeşitli sayısal verileri burada ben sizlere sunuyorum.

Tabii, 53 hastane ve sağlık tesisi inşa ettik, donattık, yeniledik. Bunlardan tabii şunu soyleyebilirim, genelde inşadan ziyade bu projeler donatım ve yenileme. Yani oradaki sağlık kapasitesini st düzeye çıkarma olarak soyleyebiliriz. Yine, eğitim tesisleri, restorasyon projelerimiz, keza, az sonra sizlerle de paylaşacağım, 12 tane restorasyon projemiz devam ediyor, 2'sini tamamladık. Mesleki eğitimler, açıkçası, iki ülke arasında faaliyette bulunduğumuz önemli projelerden birisidir nkn Türkiye'nin tecrübesini o ülkelere aktardığımız projelerden birisi. Bu noktada, bu seneki mesleki eğitimlerimizi Covid ruhuna uygun olarak dijital anlamda imkânları kullanarak çalışıyoruz.

Tabii, personel bilgilerimize gelirse burada personelimiz de toplamda 848 personelimiz var, bunların 292'si 657 sayılı Kanun'a tabi personel ve birçoğu da kariyer meslek uzmanı dediğimiz arkadaşlar. Yine, sözleşmeli istihdamımız var, geçici grevlendirmemiz, sürekli işçimiz ve yerel personelimiz var. TİKA olarak bizler yerel personeli de mevzuatın alıştırabiliyoruz. Bulunduğumuz ofislerde genelde teknik ekiplerimiz, asistanlarımız, sekreterlerimiz o ülkenin vatandaşı olan yerel personelden müteşekkil.

Btçemize baktığımızda ise 2020 yılında 489 milyon 147 bin TL btçemiz vardı. Bu sene de devletimizin bize uygun gördüğü btç 564 milyon 661 bin TL oldu, bu da yaklaşık yüzde 15'lik bir büyümeye tekabül ediyor.

Sayın Başkanım, ben geçmişten günümüze çeşitli TİKA projelerini de burada hatırlatmak da isterim. Tabii, çok değerli diplomat Komisyon yelerimiz var, birçoğu bu projelerimize aşına ama ben Komisyon yelerimize bunu da kısaca arz etmek isterim.

Tabii, ilk projelerimizden birisidir bizim Kazakistan'daki Yesevi Türbesi, Türkistan'da bulunan bir türbe. Tabii, Türk dünyası için önemli bir isim, manevi anlamda da kültürel anlamda da tarihî anlamda da önemli bir isim. Devletimiz o dönem TİKA'nın imknlarıyla bu projemize başlamış ve 2000 yılında bu projeyi bizler tamamlamışız. Yine Türkmenistan'da Büyük Selçuklu İmparatorluğu'nun son hükümdarının türbesinin restorasyonunu gerçekleştirdik ve bitirdik. Keza, günümüze doğru yaklaştığımızda Macaristan'da önemli bir kültürel miras eseri olan Budapeşte'deki Gül Baba Türbesi var. Kendisi bir Bektaşı büyüğüdür, aynı zamanda seferlere de katılmıştır ve önemli de bir kültür mirası eseriydi. Ne yazık ki bakımsız ve pejmürde bir durumdaydı. Macar makamlarının da yakın iş birliğiyle bu kültür mirası eseri Budapeşte'ye kazandırdık. Aynı zamanda tarihimizdeki bir ecdat yadığarı trbemizi de kazandırmış olduk. Yine Sırbistan'da Damat Ali Paşa Türbesi'nin restorasyonu... Geçtiğimiz sene –bu da bizim önemli işlerimizden bir tanesi- Bosna Hersek'te, Yahudi topluluğu için çok önemli bir isim olan, bir Osmanlı vatandaşı olan Zeki Efendi'nin bir mezar taşı vardı, oradaki Yahudi topluluğu, Musevi vatandaşlar bize başvurarak bu mezar taşının Türkiye tarafından restore edilmesini talep ettiler. Biz geçtiğimiz sene bu mezar taşını yeniledik. Yine, Afrika Kıtası'nda çeşitli projelerimiz var, orada çeşitli kültürel miras eserlerimiz var. Bunlardan birisi de bizim Harar'daki Osmanlı Konsolosluk Binası, bunun restorasyonunu gerçekleştirdik. Afrika Kıtası'nda Türkiye çok önemli işler yapıyor diyebiliriz. Tabii, Nijer'de 51 yataklı bir anne ocuk sağlığı hastanesi var ve Afrika'nın o bölgedeki en modern tesislerinden bir tanesi, bu hastaneyi de TİKA olarak bizler inşa ettik. Yine aynı ülkede bir dostluk okulu gerçekleştirdik, 1.200 ğrenci eğitim alıyor. Bunu da Maarif Vakfımıza devrettik, şu anda orada işletiliyor. Tabii, Afrika Kıtası'nda özellikle FETÖ'yle mücadele noktasında ülkemiz dost ve kardeş ülkelerle önemli yollar katetti. Bu anlamda da bu okulların çok önemli bir fonksiyonu olduğunu ben siz değerli Komisyon yelerimize arz etmek isterim.

Tabii, çeşitli projelerimizden devam ediyorum. Sudan'da Ali Dinar Evi Restorasyonu. Ali Dinar, zamanında, Birinci Dünya Savaşı'nda İngilizlere karşı o zaman Osmanlı'nın yanında yer almış hatta Enver Paşa'yla çeşitli yazışmaları olan bir kişi, onun da evini restore ettik. Filistin'de malumunuz,

2016 yılında, daha doğrusu 2014 yılında çok ciddi savaş şartları vardı, burada çok ciddi mağduriyetler yaşandı, biz ülke olarak burada da 320 konutu inşa ettik ve orada yaklaşık 2 binin üzerindeki Gazzelinin faydasına sunduk. Tabii, 2011’de Sayın Cumhurbaşkanımızın önderliğinde Türkiye Somali’ye çok önemli projeler gerçekleştirdi. Somali ve civar bölge bizim dış politika önceliklerimiz açısından da çok önemli, stratejik yerler. Burada da projeler gerçekleştirmeye devam ediyoruz. Bu bir yol projesi. Tabii, ana yollardan oluşan bir 34 kilometrelik yolu gerçekleştirdik. Geçtiğimiz senelerde yine Sudan’da Türkiye olarak bir hastane inşa ettik. Bu hastanemiz şu anda yine Sağlık Bakanlığımızın tecrübesiyle işletiliyor ve Sudan’ın en modern hastanelerinden birisidir ve gerçekten Sudan halkının Türkiye’ye bakışını çok önemli ölçüde etkileyen pozitif işlerden bir tanesi diyebilirim. Etiyopya’da Necaşi Türbesi tabii İslam tarihi açısından önemli. Biliyorsunuz, sahabelerin hicret ettiği bir yer. Kral Necaşi sahabelere kucak açmış ve aynı zamanda Hristiyan bir Kral olarak sahabelere kucak açan birisi ve özellikle Etiyopya’nın kültür mirası açısından önemli bir proje, bunun da restorasyonunu gerçekleştirdik.

Tabii, Moldova’da -ben sizlere de arz etmişim, ilk 5 ofisimizden birisi- birçok proje gerçekleştiriyoruz, gerek Kişinev’de gerek Gagavuz Türklerinin yaşadığı bölgelerde projeler gerçekleştiriyoruz. Tabii, sağlık şartları ülkelerin standartları bakımından değişiklik gösteriyor. Bu bakımdan özellikle tanı, tedavi çok önemli değerli Komisyon üyeleri, gerek Afrika’da gerek Türk Cumhuriyetlerinde bu alanda çok ciddi bir ihtiyaç var. Bu bakımdan Aziz Sancar’ın da adını verdiğimiz tanı ve tedavi merkezini inşa ettik. Yine, Gazze’de Filistin-Türkiye Dostluk Hastanesi inşa edildi. Tabii, çok çeşitli zorluklarla, çok çetin diplomatik süreçlerle bu hastane bitirildi, 2015 yılında tamamlandı, 180 yatak kapasiteli. Biz bu hastanenin önemini bugün anlıyoruz; Covid şartları Gazze’de çok sıkıntılı geçiyor ve şu anda bu Covid’le mücadele kapsamında çok önemli bir üs oldu. Sayın Cumhurbaşkanımızın da talimatıyla biz bu hastaneyi yerel yetkililere geçtiğimiz dönemde teslim ettik ve şu anda Covid kapsamında çalışıyor ve doktorlar hizmet veriyor.

Yine, Kosova’da, Prizren’de yani bizim evladıfatihan dediğimiz bölgelerde projelerimiz yine devam ediyor. Üsküp’te sayın vekillerimiz -zaten ziyaret edenlerin bileceği- Mustafa Paşa Camisi önemli bir eser, onun restorasyonu tamamlandı. Pakistan’la ilişkilerimiz çok üst düzeyde, o manada da Pakistan’da çok önemli projelerimiz var. Yine orada sel felaketi sonrası, 2014 yılında bir hastane inşa ettik. Yine, Bangladeş... Biliyorsunuz, Arakan dünyanın gözü önünde, orada çeşitli trajediler yaşanıyor, özellikle Myanmar’da Arakanlı halk, 750 bin kişi Bangladeş’e sığınmıştı. Yine Türkiye olarak bizler 30 bin kişilik bir sıcak yemek dağıtımını yaptık belli bir dönem. Yaklaşık 10 milyon sıcak yemeği bu dönemde, özellikle 2017 ve sonrası dönemde oradaki mültecilere ulaştırdık. Uluslararası toplum, uluslararası kuruluşlar da o bölgede faaliyetler gösteriyor. Biz bunlarla eş güdüm hâlinde yine projelerimizi gerçekleştiriyoruz.

Özbekistan’la ilgili; zaten Sayın Mirziyoyev’in Devlet Başkanlığı döneminden sonra çok artan bir ivmeyle ilişkilerimiz devam etmekte. Bu ilişkileri de bizler TİKA olarak projelerimizle desteklemeye çalışıyoruz, çok çeşitli projelerimiz var. Bu ambulans ve mobil ofis aracı dediğimiz yani işte oradaki kamu hizmetlerini sağlayan bir mobil araç ve ambulanslar koyuldu. Hatta şöyle bir şey duyuyoruz bizler Sayın Büyükelçimizle görüşürken, ambulanslarımız orada faaliyette şu anda aktif olarak: Kimi insanlar rahatsız olduğunda arayıp “Türkiye’nin ambulansını bize yollayın.” diye talepte bulunuyorlar, orada çok da faydalı olan bir proje bu.

Tabii, Kanuni Sultan Süleyman’ın mezar yerinin tespiti... Biliyorsunuz, Kanuni Sultan Süleyman vefat ettiğinde bedeni tahnitlenerek buraya getiriliyor, iç organları ise Macaristan’da gömülüyor. Bu iç organlarının gömüldüğü yerin bulunmasıyla alakalı bir bilim kurulu oluşturuldu Macar makamlarıyla birlikte. 2015 yılında tarihî belgelerde geçen bu teknenin yerini tespit ettik, kazılar yaptık, özellikle

orada bir kasaba ortaya çıktı, türbe, cami, tekke, misafirhane, askerî tabya ve birçok kalıntı bulundu; buraları da bizzat koruma altına aldık. Önümüzdeki dönemlerde bu projeyi orada Macaristan-Türk dostluğuna da tarihî anlamda destek olacak bir proje olarak biz gerçekleştirme arzusundayız.

Tabii, Makedonya’da Gazi Mustafa Kemal Atatürk’ün babasının doğduğu evi yine biz TİKA olarak ayağa kaldırdık. Şöyle: Bu ev orada mevcut değildi, kalıntıları mevcuttu. Biz de tarihî belgelere ve uzmanların görüşüne başvurarak, oradaki aslına uygun olarak bu evi Kocacık’ta, Makedonya’da inşa ettik ve içerisine de bir müze koyduk ve gerçekten, oldukça ziyaret edilen bir merkez hâline geldi. Yine, Mustafa Kemal Atatürk’ün eğitim gördüğü -giden sayın vekillerimizin bileceği üzere- Manastır Askerî İdadisi de restore edildi, orayı da müze ve anı odası şeklinde düzenledik. Zaten Makedonya içerisinde bu bir aks oldu. Özellikle oralarda Gazi Mustafa Kemal Atatürk’ün mirasını görmek isteyenlerin ziyaret ettiği önemli iki unsurdan birisi ülkemiz tarafından restore edildi.

Yine, Moldova’daki çeşitli projelerimiz... Kreşimizi orada inşa ettik. Yine, bölgesel çeşitliliği göstermek açısından Kolombiya’da bir projemiz var. Kolombiya’daki çatışmalar sonrası orada bir normalleşme sürecinden bahsedebiliriz, başladı. Tabii orada bir Orejon bölgesinde, o çatışmaların yoğun olduğu bölgede bizler bir okul inşa ettik. O dönemki devlet başkanı Manuel Santos -kendisi Nobel Barış Ödülü’nün de sahibi- bizzat gelerek okulumuzu açtı ve Türkiye’ye hassaten teşekkürlerini iletti.

Yine, Türk dünyasındaki projelerimizi burada görebilirsiniz, Oş şehrinde bir lise inşa ettik, 2012’de bu lisemiz faaliyete geçti. Sırbistan’da yine Sırbistan kültür mirası için de iki ülke kültür mirası için de önemli bir eser olan Ram Kalesi. Sultan II. Bayezit döneminde bu kale eski bir kale, II. Bayezit de zamanında oraya gittiğinde bu kaleyi güçlendiriyor; biz de bu kaleyi restore ettik, Sayın Cumhurbaşkanımızın geçtiğimiz seneki ziyaretinde bu kale açıldı.

Cezayir’de yine çok önemli, UNESCO’nun da kültür mirası açısından önemli bir eseri olan Cezayir Keçiova Camisi. Bu cami orada Cezayir direnişi için çok önemli ve ulusal bilince çok önemli hizmet eden bir kimlik unsuruydu, bunun da tabii biz TİKA olarak restorasyonunu yaptık. Azerbaycan’da çeşitli projelerimiz var, Nuri Paşa’nın -Nuri Killigil’in- müze evi orada o zaman karargâh olarak kullandığı bir evdi, onu da TİKA olarak restore ettik.

Tabii, Drina Köprüsü’nü Sayın Komisyon üyelerimiz yakinen de bilir, İvo Andriç’in meşhur eserine de konu olan, Balkanlar için çok önemli bir kültürel miras. Bu Drina Köprüsü’nü, yine UNESCO’nun kültür mirası listesinde yer alan bu eseri de bizler restore ettik.

Yine, Moğolistan’da Bilge Tonyukuk Karayolu. Özellikle orada yol şartları çok iyi değildi, bu anlamda bu anıtlara gidene 11 kilometrelik yolu asfalt olarak bizler gerçekleştirdik. Tabii, Tonyukuk Yazıtları’yla ilgili de çevresini koruma altına aldık, oradaki kültür mirasımıza da sahip çıkma anlamında bu da önemli.

Gürcistan’da bir hastanemizi inşa ettik. Bu hastanenin şöyle bir önemi var: Yine bu Batum Enfeksiyon Hastalıkları Hastanesi -daha doğrusu bu hastanenin bizler iyileştirmesini ve içindeki donanımını yaptık- Covid sürecinde çok ciddi anlamda Gürcistan halkına destekte bulunan bir proje hâline geldi. Tabii projelerimizin sürdürülebilirliği açısından bu gibi çıktılar bizim için çok değerli.

Yine, Afganistan’la ilgili özellikle Türkiye Cumhuriyeti çok ciddi projeler yapıyor. Burada proje örneklerini ben size arz ediyorum. Şehitliklerimiz var, çeşitli şehitliklere Türk Silahlı Kuvvetlerimizin iş birliğinde, yine Dışişleri Bakanlığımızın eş güdümlünde sahip çıkmaya çalışıyoruz. Bu da Myanmar’da Türk Şehitliği, orada 222 Türk askerimizin kabri bulunuyor. Bunu Türkiye Cumhuriyeti adına TİKA olarak biz de restore ettik.

Yine bölgesel çeşitlilik anlamında Meksika’da inşa ettiğimiz bir sağlık kliniğimiz var. Ürdün’de UNRWA’nın Vahdet Kız Kampı var, burada şu açıdan önemli bu: Biliyorsunuz geçtiğimiz dönemlerde Amerika Birleşik Devletleri bu UNRWA’ya yani Birleşmiş Milletlere bağlı Filistinli mültecilere yardım kuruluşuna desteğini kesti. Biz de ülkemiz olarak uluslararası kurumlarla iş birliği adına önemli bir proje olarak bu Vahdet Kız Kampı okulunu yeniledik ve donanımını sağladık.

Yine Moğolistan’daki projelerimizden örnekler... Duha Türkleri yani “Ne kadar uzağa erişiyor Türkiye?” sorusunun bir cevabı aslında bu, orada gerçekten başkente de çok uzak mesafelerde yaşayan, çok sert koşullarda yaşayan insanlara ulaşan, okullarını yenileyen bir Türkiye’den bahsediyoruz. Yine İtalya’da bir Türk Şehitliği’nin restorasyonunu gerçekleştirdik.

Sayın Komisyon üyelerimiz, Tayland’da Uthit Camisini de biz TİKA olarak restore ettik. Maglaj’da Osmanlı dönemi eserlerinin restorasyonları da devam ediyor. Bu da bizim Maglaj, Bosna Hersek’teki projemiz.

Gazze’de üretime yönelik projeler gerçekleştiriyoruz. Bu zeytinyağı üretim tesisi şöyle önemli, gerçekten zeytinyağı üretilen ve Gazze’nin içerisinde bir ekonomi de var aynı zamanda, bu ekonomiyi kalkındırma adına önemli bir projeydi bu. Modern anlamda bir tesis kurduk, bu tesisten çıkan ürünler de yine modern anlamda üretilip Gazze ekonomisine bir katkı sağladı.

Ben çok hızlı bir şekilde, vaktimi de düzgün bir şekilde yöneterek Sayın Başkanım, son bir yılda tamamlanan önemli projelere hızlı bir şekilde değineceğim, bunları da son bir yılda tamamladık.

Tabii Kırgızistan’da Bişkek’te 72 yatak kapasiteli Kırgız-Türk Dostluk Hastanemiz bitmişti, bu sene içerisinde de bunun donanımını da biz gerçekleştirdik. Yine Kırgız makamlarının talebi üzerine biz bu hastaneyi Covid’le, pandemiyle mücadele kapsamında bir protokol dâhilinde kendilerine teslim ettik. Tabii, bu hastanenin işletilmesine dair anlaşma da bizim Sağlık Bakanlığımızın ve karşı Sağlık Bakanlığının anlaşması süreci de bir yandan yürüyor.

Yine, tamamlanan projelerden... Azerbaycan’daki şartlar hepimizin malumu. Bu noktada Türkiye tüm kurumlarıyla dost Azerbaycan’ın yanında. Bizler de orada insani yardımla, özellikle cephe hattındaki ilk yardım noktasındaki projelerimizle var olmaya çalıştık.

Yine, Pakistan’da insani yardım... TİKA olarak, Türkiye olarak çevre duyarlılığı açısından dünyadaki birçok ülkeye projeler gerçekleştiriyoruz.

Doğal yaşamı destek projesi... Mesela, Nijer’deki nesli tükenmekte olan zürafaların sayılarının artırılmasına yönelik; Gambia’da yine ekosistem açısından çok önemli bir yeri olan kaplumbağaların nesillerinin devamı açısından çeşitli sosyal sorumluluk projesi de sayabileceğimiz projeleri gerçekleştiriyoruz.

Bangladeş’teki Arakanlı mültecilere çeşitli dönemlerde insani yardım projelerimiz var.

Afrika’da çeşitli insani yardım projelerimiz devam ediyor.

Irak kültür mirası için önemli bir eser olan Abdülkâdir Geylânî Türbesi’nin restorasyonunu tamamladık.

Yine, Güney Afrika Cumhuriyeti’nde Sultan Abdülhamit’in de destek olduğu, yaklaşık yüz otuz yıllık bir geçmişe sahip olan bir caminin restorasyonunu...

Yine, Balkanlar Karadağ’da Tuzi sınırları içerisinde bulunan bir kültür mirası eserini restore ettik.

Tabii, insani yardımlarımız Meksika’da, Lesotho’da devam etti.

Gürcistan'da Acara Özerk Cumhuriyeti'nde bir kültür merkezini bu sene bizler hayata geçirdik. Yine, üretim projeleri bizim için önemli. Burada organik meyve suyu üretim tesisi... Tabii, bunlar ufak ufak projeler gibi gözükse de birbirine eklendiği zaman bölgedeki insanların hayatını iyileştirmeye gerçekten katkı sunan çok önemli projeler, bunları gerçekleştirdik.

Yine, Vaziani diye bir bölge var, orada Abhazya göçmenlerinin olduğu bir yerde onlara hizmet edecek bir ekmek fırını inşa ettik.

Yine, Meksika'da Türkiye ilkokulumuz vardı. Ülkemizin adını taşıyan tek okul o burada, onun yenilemesini sağladık.

Kıbrıs'taki ofisimizi açtık, 40'ın üzerinde projemizi bu sene gerçekleştirdik. Burada balıkçılıktan kadın istihdamına, hayvancılığa çeşitli projelerimizi gerçekleştirdik, bitirdik.

Yine, Ahıska Türklerinin anavatanlarına dönüşü kapsamında Türkiye çeşitli projeler gerçekleştiriyor. 90'lı yıllardan bu yana sürdürülen çok önemli işler var. Bu kapsamda da biz her sene bu projelerimizi gerçekleştiriyoruz. Yine, Ahıska ve Gori'de ikamet eden 45 ailenin evlerinin tadilatlarını yapıyoruz, bunlar küçük evler zaten. Bu evlerin şartlarını iyileştirerek o insanların orada hayata tutunmalarını sağlayacak projeler gerçekleştiriyoruz. Aynı zamanda sera desteği de sağlayarak bir şekilde üretim döngüsüne o insanları katmayı hedefliyoruz.

Yine, Litvanya'da Karay Türkleri var, bu da önemli bir etnik topluluk, onlara desteğimiz devam ediyor.

Hırvatistan'da Kızılhaç derneğiyle... Yine, bu tip uluslararası kuruluşlara da desteğimizi göstermesi açısından önemli projelerimiz var.

Filistin'de postane müdürlüğüne desteğimiz...

2018'te Kerkük Kayseri Çarşısı yanmıştı. Sayın Cumhurbaşkanımız da çok hızlı bir şekilde talimat vererek bu çarşının onarılmasını istedi ve biz Türkiye olarak bu çarşığı onardık ve geçtiğimiz günlerde orada birçok -biliyorsunuz, Irak'ın çok çeşitli bir yapısı var- esnaf çok memnun oldu, onlara teslim ederek yeni yerlerinde faaliyete başlamalarını sağladık.

Cezayir'de projelerimiz var.

Yine, Arnavutluk'taki çeşitli eğitim projelerimize örnek vermek gerekirse öğrenci yurdu tadilatlarımız var.

Filistin Nablus'ta bir kütüphane restorasyonu gerçekleştirdik.

Ukrayna'da özellikle batı Ukrayna'da yaşlılara hizmet eden "geriatri pansiyonu" dediğimiz bir pansiyonun biz tadilat donanımını gerçekleştirdik.

Sırbistan'da bir annelik merkezi... Özellikle aileleri tarafından terk edilen annelere yönelik hizmet veren bir sosyal projemiz var. Bunun da inşasını gerçekleştirdik.

Üsküp'te inşa edilen -arz etmişim, 2 restorasyon projemiz vardı, biri Karadağ'da, biri Üsküp'te- II. Murat tarafından inşa edilen Sultan Murat Camisi'nin restorasyonunu gerçekleştirdik.

Irak Erbil'de, baktığımız zaman, 17 okulun onarımı ve donanımı, 5 bin aileye gıda kolisi yardımı gerçekleştirdik. Orada bütün unsurlara ulaşacak çeşitlilikte bir proje gerçekleştirdik.

Yine, Afrika'daki üretim projelerimizden Gine'de kahve üreticilerine, Moğolistan'da sera kurulumuna, Namibya'daki mülteci çocuklara desteğe, Kırgızistan'da bir kreş inşaatına kadar projelerimizi ben burada sizlere arz ediyorum.

Yine Somali'yle ilgili projelerimiz devam ediyor. Otizimli çocuklara... Yarın Dünya Engelliler Günü yine Türkiye olarak dünyanın dört bir yanında engellilerin hayatını iyileştirmek adına projeler gerçekleştiriyoruz.

Venezuela'da, Paraguay'da yani Latin Amerika'daki projelerimize örnek özellikli odada sağlık altyapısının iyileştirilmesine yönelik çeşitli projeler gerçekleştiriyoruz.

Çad, Etiyopya ve Yemen'deki projelerimiz, burada örneklerimiz var. Tabii, kültürel faaliyetlerimiz TİKA olarak devam ediyor. 21 Aralık Türkçe Eğitim Günü'nü Türkiye olarak biz destekleyerek orada coşkulu bir şekilde kutlanmasına vesile oluyoruz.

Yine çeşitli eserlerin basımına, Türkçe'nin yaşatılmasına yönelik, Yunus Emre'nin projelerine, YTB'nin projelerine destek olabilecek projeleri de gerçekleştiriyoruz. Tabii Covid çıktılarından ben bahsetmek isterim. Ülkemiz -Sayın Bakanımız da kendileri de bu noktada- 170'in üzerinde bir ülkeye erişti. Biz de burada 70 ülkede faaliyet gösterdik. Burada 155 projeye yaklaşık 1 milyon 300 bin kişinin bu projelerden faydalanmasını sağladık. Burada ilk projemiz aslında Wuhan kentine acil insani yardımdı, Çin'deki acil insani yardım; iki ülke arasındaki güçlü ilişkilerin göstergesi olarak, Türkiye olarak oraya destek olduk. Yine burada eğitimlerimiz, Covid eğitimlerimiz... Türkiye'deki doktorlarımızın eğitim projeleri gerçekleştiriyor.

Kolombiya'da solunum cihazları, Arakanlı mülteci kamplarına, Namibya'da, Kolombiya'da, Ekvator'da çeşitli mücadelelerimiz oldu. Yine Güney Sudan'da maske üretim atölyesi kurduk. Yemen'de eğitimler verildi, Afganistan'da ekipman destekleri sağlandı. Yine Bangladeş'te, Venezuela'da, Doğu Kudüs'te, Özbekistan'da ekipman teminlerimiz var. Bosna Hersek'te maske üretimine destek, Kolombiya'da siperlik üretimine destek gibi projelerimizi zikredebiliriz. Bunların önemi şu değerli Komisyon üyelerimiz: Bu projelerimizde biz yereldeki istihdam ve üretim kapasitesini artırmayı hedefleyerek yerel imkânlarla bu projeleri hayata geçirdik. Tabii, çevrim içi eğitimlerimiz devam ediyor, geçtiğimiz günlerde de etiyojoloji alanında bir eğitim verdi.

Devam eden restorasyon projelerimizi de ben çok kısa size arz etmek isterim. 8 projemiz şu anda devam ediyor. Ürdün'de Hicaz Amman Tren İstasyonu var, II. Abdülhamit döneminde, 1900 ile 1908 arasında, Şam-Medine arasındaki bu demir yolu hattının Ürdün'deki, Amman'daki istasyonu. Hem Ürdün makamlarının talebi üzerine bunu değerlendirdik, oraya bir müze inşa ediyoruz hem de oradaki yapıları restore ediyoruz. Sudan'da, Sevakin Adası'nda, Port Sudan'da Osmanlı'ya ait çok çeşitli eserler var. Onların restorasyonu dâhilinde, orada bir muhafaza binasının restorasyon süreci pandemi süreçleri nedeniyle biraz akamete uğrasa da devam ediyor. Irak'ta yine İmam-ı Azam Ebu Hanife'nin külliyesinin restorasyonu, Arnavutluk'ta bir protokolümüz vardı, Arnavutluk'ta Tiran Edhem Bey Camisi -Gjirokaster, Ergiri olarak geçiyor sayın Komisyon üyelerimiz- Pazar Camisi'nin restorasyonu, yine Berat Bekarlar Camisi, Berat Hünkâr Camisi'nin restorasyonları devam ediyor. Bosna Hersek'te de -Saraybosna'ya giden değerli vekillerimizin gördüğü- Aliya'nın da mezarının olduğu bir Kovaçi Osmanlı mezarlığı var. Yine bu mezarlığın da restorasyonunu Türkiye olarak bizler gerçekleştiriyoruz.

Planlanan projelerimizi de çok kısa -Sayın Başkanım, bitiyor iki dakikaya- arz etmek isterim. Bunlar, tabii, planladığımız projeler, bazıları proje aşamasında, bazıları görüşme aşamasında, safhasında. Moğolistan'da Bilge Kağan Müzesi... Tabii, Bilge Tonyukuk Anıtları var, orada çok önemli Türk tarihi için de. Bu anıtlar, biliyorsunuz, dışarıda şu anda. Türkiye olarak bunun etrafına bir çit çektik korumak amacıyla ve Moğol makamlarıyla da yakın temas hâlinde, bu eserlerin gelecek nesillere daha sağlıklı şekilde aktarılması adına orada bir müze inşa edeceğiz. Bu müzeyi de tabii, açık bir müze gibi düşünün, eserlerin üstünü kapatacağız, tamamen eserlerin etrafı kapanmayacak, orada biraz Göbeklitepe'deki formata da benzeyen bir müze inşası söz konusu. Projelerini çizdik, son aşamaya

geldik. Önümüzdeki dönemlerde, inşallah, bu projeyi hayata geçirmek istiyoruz. Kıbrıs'ta Barbarlık Müzesi var. Malumunuz, 1963'te Rum çeteleri orada bir vahşet sergilemişlerdi, o vahşetin olduğu ev burası. Bu evi de modern anlamda müzecilik anlayışına kavuşturacak bir proje çizimi sürecinin de sonuna geldik. Moldova'da, Komrat'ta yani Gagavuz Türklerinin yaşadığı yerde bir eğitim külliyesi inşası var, 500 öğrenci kapasiteli bir okul binası, yine öğrenci yurdu projelerimiz var. Bu projemizi de çizdik, bitti, en son aşamaya geldik. İnşallah bunu bizler hayata geçirmek istiyoruz çünkü Moldova'da FETÖ'yle mücadele açısından da bu okulun stratejik anlamda bir önemi var. Gagavuz yerinde, o öğrencilere tamamıyla bu okulda, Komrat civarında eğitim verilmeyi yine Maarif Vakfımızın iş birliğinde hayata geçirmeyi planlıyoruz.

Romanya'da bir projemiz var. Bu, tabii, önemli bir proje. Avrupa Birliği üyesi bir ülkede onaylattığımız ilk cami projesi Sayın Başkanım bu. Bu camimizin de restorasyonuna inşallah bu sene başlıyoruz.

Sırbistan'da Bayraklı Camisi restorasyonu başlayacak.

Ukrayna'da Kırım Tatarları, malumunuz, orada mukimler şu anda. Ülkemiz olarak çeşitli projeler gerçekleştiriyoruz. Yine, orada bir gelecek projeksiyonu, Kiev'de bir külliye uygulaması gerçekleştirmek istiyoruz. İçerisinde okul, yurt, iş merkezi, ticaret ve kültür merkezi olacak, yine bir cami de olacak. Şu aşamada bunun proje çizimiyle ilgili resmî makamlarla görüşmelerimiz devam ediyor.

Kosova'da, Priştine'de çok önemli bir kültür mirası olan Çarşı (Sultan Murat) Camisi'nin restorasyonunun da projesini bitirdik. İnşallah bu projeye de önümüzdeki dönemde başlayacağız.

Tunus'ta Osmanlı-Türk üslubunda tek bir cami var. O caminin restorasyonun yine TİKA olarak yapmayı planlıyoruz.

Yine, Filistin'de çok az sayıda olan camilerden birisi -yani Mescid-i Aksa'dan sonra en eski camidir bu, değerli Komisyon üyelerimiz- bu caminin de restorasyonunu kültür mirası açısından hayata geçirmek istiyoruz.

Yine, Priştine'de bir hamam restorasyonu projesini hayata geçireceğiz.

Özbekistan'da yine gazetecilik, kitlesel iletişim, TV stüdyosu kurmayı planlıyoruz.

Yine, Priştine'de yerel makamlarla iş birliğiyle bir özel eğitim ve rehabilitasyon merkezi yapım işine imza atmaya planlıyoruz.

Tabii, Kamil Rıfkı Urga restorasyonu, bu da şöyle önemli bir proje: Aslında cumhuriyet tarihimizin ilk dış yardım, kalkınma iş birliği projesi diyebiliriz buna. Kamil Rıfkı Urga, Mustafa Kemal Atatürk'ün de doktoru. O zaman Emanullah Han, Sayın Mustafa Kemal Atatürk'ten bir ricada bulunuyor. "Ülkedeki sağlık altyapısını geliştirmek adına bir heyet gönderin." diyor. Kamil Rıfkı Urga ve beraberindeki bir heyet Afganistan'a gidiyor ve Kamil Rıfkı Urga orada on yedi sene kalıyor. On yedi sene kaldıktan sonra, dönemin o dönemki lideri orada... Şurada gördüğünüz metruk bir yapı var, o aslında bir sanatoryum. Bu sanatoryuma da Kamil Rıfkı Urga'nın adını veriyor. Tabii, savaş koşullarında bu sanatoryum ne yazık ki kullanılmaz hâle geldi. Burası aynı zamanda Kabil Tıp Fakültesinin içerisinde bir yer. Biz burayı Ekonomik İşbirliği Teşkilatına da ülkemiz olarak verdiğimiz taahhüt kapsamında inşallah ayağa kaldırıp orada aynı zamanda Tıp Fakültesine hizmet edecek de bir birim kazandırmayı planlıyoruz. Bunun da restorasyon projeleri çizildi, bitti değerli Komisyon üyelerimiz. Önümüzdeki dönemde gerçekleştirmeyi planlıyoruz.

Sayın Başkanım, değerli Komisyon üyelerim; ben belki çok hızlı arz ettim vakitten dolayı. Sunumumun sonuna geldim.

Hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Arz ederim.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Teşekkür ediyoruz Serkan Bey. Gerçekten bayağı kapsamlı bir sunum oldu.

HASAN TURAN (İstanbul) – Sunumu alabilir miyiz?

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Sunumu tabii... Herhâlde sunumu üyelerimize dağıtmamızda bir beis yok diye düşünüyorum.

TİKA BAŞKAN VEKİLİ SERKAN KAYALAR – Yok, değerli Komisyon üyelerimizin istifadesine sunmak üzere biz bunları paylaşacağız aynı zamanda Sayın Başkanım.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Komisyonumuza iletirseniz, biz tüm üyelerimize elektronik ortamda ve isteyen olursa basılı olarak iletiriz.

TİKA BAŞKAN VEKİLİ SERKAN KAYALAR – Baş üstüne.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Soru sormak isteyen veyahut da yorum yapmak isteyen üyelerimizle alakalı olarak...

Zannedersen, Serpil Hanım, sizin bir talebiniz var. Sonra Sayın Erozan, sonra Yunus Emre Bey ve Mustafa Bey.

Buyurun Serpil Hanım.

SERPİL KEMALBAY PEKGÖZEGÜ (İzmir) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Yani pandemi koşullarında bu Komisyon toplantısının çok verimli yürütüldüğünü düşünmüyorum. Başından bu yana tartışmaların geldiği aşamalar ve sunumdaki yani bizim elektronik ortamdan ulaşabileceğimiz içeriklerin bu kadar uzun sunulması... Gerçekten burada pencereleri de açarak çaba harcıyoruz ama başka türlü hastalanmak da mümkün. Daha verimli toplantılar olmasını, pandemi bilinciyle olmasını diliyorum, istiyorum yani böyle yapmalıyız, daha verimli tartışmalar olmalı diye düşünüyorum.

Şimdi, birkaç soru sormak için kaldım. Genel Kurulda görevim var, gitmem gerekiyor, sorularımı söyleyeyim hızlı bir şekilde. 59 ülkede ofisleri bulunan Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı yurt dışında birçok alanda proje harcamalarında bulunurken Sayıştay raporlarına göre, yapılan harcamalar şeffaf olarak ortaya konmadığı görüldü. 2016 ve 2017 Sayıştay raporlarında program koordinasyon ofisleri tarafından yürütülen mal ve hizmet alımıyla ihaleler genellikle muhasebe kayıtlarının yapılmadığı ve avans limitlerinin her yıl aşıldığı şeklinde not edilmiş ve bu, Sayıştay raporlarında var. Bu Sayıştay raporunun bulgularına ilişkin resmi yanıtında TİKA, Maliye Bakanlığına avans limitinin yükseltilmesi için müracaat yapılacağını bildirildiğini ifade ediyor. Avanslara ilişkin tespit Sayıştayın 2012 raporunda bulunuyor. Raporda “Program koordinasyon ofislerine gönderilen avansların verildiği iş dışında başka işler için de kullanıldığı tespit edilmiştir.” şeklinde. Açıklanmayan bu “başka işler” bu kurumun kanunda ve ilgili mevzuatlarda belirlenen işlerin dışında ne tür faaliyetlerde bulunduğu sorusunu gündeme getiriyor. Bu konuya bir açıklık getirebilir misiniz?

TİKA, uluslararası kalkınma örgütlerinin çatısı olarak kabul edilen OECD Kalkınma Yardımları Komitesine neden hâlâ katılmadı? Şeffaflık ilkesinin tersine uluslararası denetimden kaçınmak gibi bir kaygı olduğu söyleniyor, böyle bir şey var mı?

TİKA'nın özellikle Balkanlarda Osmanlı dönemi kültür eserlerini restore etmeyi merkezine aldığını görüyoruz. Biraz önce de sizin de sunumunuzda pek çok yer aynı bu minvaldeydi. Balkanlardaki Müslüman toplumla da ilişkilenmeyi amaçladığı görülüyor. Osmanlı'nın çok sayıda etnik ve dinî

toplumsal kesimi içermesini göz önünde bulundurursak neden sadece etnik Türk kimliği esas alınmıyor bu projelerde, onu sormak istiyorum. Irak'ta sadece tek bir etnik kimlik ve dinî hassasiyetler esas alınarak Irak'ta sadece Türkmenlere gıda yardımları veya 15 Türkmen okuluna kırtasiye yardımları gibi örnekler var. TİKA'nın etnik ve hatta ırka dayalı bir motivasyon içerisinde olduğunu bize düşündürüyor ve bu konudaki eleştirilere ne diyeceksiniz?

Teşekkürler.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Başka Komisyon üyelerimize söz vermeden önce Serpil Hanım, toplantı salonumuz 98 kişilik, şu anda kaç kişiyiz, buraya bir bakabilirseniz etrafınıza? Yani biz elimizden gelen her türlü şeyi yapıyoruz. Sizin eğer talebiniz toplantı yapmamak ise o ayrı başka bir şey.

SERPİL KEMALBAY PEKGÖZEGÜ (İzmir) – Ben bir talebi, duyarlılığı dile getirdim Sayın Başkan.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Ben sizi dinledim, lütfen ben bir şey söylüyorum.

Toplantıyı ben gayet de pandemi kuralları çerçevesinde uygulamaya çalıştığımızı düşünüyorum.

Evet, Sayın Erozan, buyurun.

AHMET KAMİL EROZAN (Bursa) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

TİKA Başkanlığının sunumu için teşekkür ederim. Görselliği zengin ama rakamsallığı zayıf bir sunum olarak nitelemek durumundayım. Niye? Çünkü benim elimdeki son rakamlar TİKA'nın kalkınma yardımı olarak yaptığı miktarda 8,12 milyar dolar olarak ifade ediyor, 8,12 milyar dolar. Yine, TİKA raporlarında bunun sadece yüzde 2,7'sinin TİKA bütçesinden geldiği yazıyor. Yani 8,12 milyar dolar yardım yapmış ama bunun yüzde 2,7'si, aşağı yukarı 220 milyon doları kendi kaynaklarından, 7,94 milyar doların kaynağı nedir? Kim veriyor bu parayı? Bu parayı veriyorsa bunun hesabını kim veriyor? Bunu niçin söylüyorum? OECD'nin DAC sayfasında girerseniz yani Kalkınma Yardımları Komitesine, bize sunulan rakamlardan daha fazlasını orada bulursunuz. Hâlbuki en az biz Komisyon olarak oradaki rakamları bilmek isterdik, o rakamları da bugün öğrenemedik.

İkinci konu, haklı olarak niye biz DAC komitesinin üyesi olamıyoruz? Ben biliyorum sebebini, ben beş sene daimî temsilci oldum orada, Sayın Başkanın bilmediklerini de biliyorum ben. Sadece 30 ülke var OECD içinde, Türkiye oradan kaçıyor. Kaçıyor çünkü oraya giderseniz... Yani biz kurucu üyeyiz diye dolanıyoruz etrafta OECD'de, DAC yani bize lazım değil noktasındayız biz. Niye bize lazım değildi? Onu da söyleyeceğim. Oraya üye olursanız bu 8,12 milyar doların tamamının kalkınma yardımı olmadığı ortaya çıkar. Orada ülkeler birbiriyle yarışıyor, mukayese ediliyor ve aynı şablona göre değerlendiriliyor. Şimdi sünnet düğünü kalkınma yardımı mı? Dinî bir vecibe olabilir. Dolayısıyla bizim oraya üye olmamızın bu rakamlar üzerinde menfî sonuçları olacağı net ve açıktır.

Üç. Kırım'da nasıl faaliyet gösteriyorsunuz? Kırım'da nasıl faaliyet gösteriyorsunuz veya gösterebiliyorsunuz? Bir temsilcilik var orada, kime muhatabız? Rusya'ya mı, Ukrayna'ya mı?

Dört, “Bosna Hersek” kelimesi arada tire olmadan yazılamaz. “Bosna Hersek” kelimesi arada tire olmadan yazılamaz. Bu bir siyasi konudur, bunun niye tireli olması gerektiği konusunda -Dışişleri Bakanlığı arkadaşlarımız burada- onu da TİKA'ya söylerler. Sayıştay raporları, yine -aynı konuda bir şeyim olacak, gözlemim olacak- raporu açarsanız, Sayıştay raporları biliyorsunuz bir yılın gözlemine yapıyor, sonra geçen seneki gözlemlerden bu yıla hangilerinin yapıldığı veya yapılmadığını kontrol ediyor. O raporları açarsak “Yerine getirilmedi.” cümlesinin pek sık geçtiğini de hatırlatmak isterim.

Çok teşekkür ederim.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Teşekkür ediyorum.

Üçüncü üyemizin de sorularını alıp üçünü cevaplayalım diyorum.

İsmail Bey, buyurun.

İSMAİL ÖZDEMİR (Kayseri) – Teşekkür ediyorum Sayın Başkanım.

TİKA'ya da teşekkür ediyoruz sunumu için, değerlendirmesi için.

Tabii, zaman zaman Dışişleri Komisyonumuzla gittiğimiz bazı yerlerde, sağ olsunlar, bizim hem TİKA'nın faaliyetleriyle alakalı çok detaylı bilgi alma fırsatımız, şansımız oluyor hem de orada yaptığımız bazı gözlemler de oluyor. Bu çerçevede birkaç konuyu hatırlatıp birkaç tane de soru sormak isterim.

Sayın Başkanım, Sayın Dışişleri Bakan Yardımcımız; tabii, Azerbaycan Bakü'de Hazar Denizi'nin ortasında bir ada var, bu ada Nargin Adası. Sovyetler Birliği zamanında, Birinci Dünya Savaşı'nda bilhassa çok sayıda Türk esirin sevk edilmiş olduğu bir ada ve rahmetli Vecihi Hürkuş'un da bu adada belli bir süre sürgün hayatı yaşadığı iddia ediliyor veya biliniyor. Tabii, Bakü'ye gittiğimizde, Bakü'yü ziyaret ettiğimizde, işin açıkçası, bu adada herhangi bir çalışmanın yapılmamış olması bizi üzdü. Konunun belki Savunma Bakanlığımızla alakalı da boyutu vardır, bilmiyorum ama Nargin Adası'yla alakalı TİKA'nın veya bir başka kuruluşumuzun acaba böyle bir çalışması var mıdır, gündemde midir? Birincisi bunu sormak isterim.

İkincisi, Bulgaristan'ı 2019 yılında ziyaret ettiğimizde orada bazı bilgiler bizimle paylaşıldı. Sarı Saltuk tarafından 1299 yılında Varna bölgesi yakınlarında inşa ettirildiği bilinen bir caminin yeniden imarıyla alakalı bazı talepler vardı. Acaba bununla ilgili TİKA'nın bir çalışması, çabası oldu mu?

Yine, tabii, Sudan, bir dönem yani bir önceki devletimiz olan Osmanlı zamanında bizim sınırlarımız içerisinde, topraklarımız içerisinde olan bir coğrafyaydı; bugün de dost ve kardeş bir ülke. Burada, o dönem görev yapmış olan valilerimizin kabirlerinin, mezarlarının yer aldığı bir türbenin restorasyonu en azından biz gittiğimizde, 2019 yılında sürüyordu devam ediyordu. Acaba bu nihayete erdi mi?

Bir de Libya, tabii, darbeci Hafter girişimiyle son derece ağır yıkıma uğradı. Orada çok ciddi soykırımların da yapıldığı, bugün toplu mezarların bulunmasıyla da yavaş yavaş tespit edilmeye başlanıyor ancak en azından normalleşmenin tesis edilmeye başlanıldığı bölgelerde acaba TİKA'nın bir faaliyeti olacak mı? Çünkü orası da uzun süre yine bizimle beraber kader birliği yapmış olan bir coğrafya ve çok ciddi de “Kuloğulları” adıyla anılan bir nüfusu bugün dahi barındırıyor. TİKA'nın Libya'da da bir çalışması var mı ya da önümüzdeki süreçte olacak mı?

Çok teşekkür ediyorum, sağ olun.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Sayın Yavuz Selim Bey, sizden başlayalım. Var mı ekleyeceğiniz bir şey?

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI YAVUZ SELİM KIRAN – Başkanımıza da biraz söz verelim.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Peki.

Serkan Bey, buyurun.

TİKA BAŞKAN VEKİLİ SERKAN KAYALAR – Sayın Başkan, değerli Komisyon üyeleri; öncelikle, sunumumuzu elimden geldiğince kısa tutmaya çalıştım. Sunumun başında da arz etmiştim, gerçekten 92'den bugüne 30 bine yakın projeden bahsediyoruz ama daha efektif bir sunum noktasında bizler de çalışacağız inşallah.

Tabii, Sayın Başkanım, Sayıştay bulgularıyla alakalı cevapları Komisyon üyelerimize, ben mümkünse yazılı olarak da ileticeğim ama “2019 Sayıştay denetim bulgusu anlamında TİKA Başkanlığımızın Sayıştay raporunu ben sizlere okuyorum, sizlerin de zaten erişebileceği bir rapor. 2019 yılında geçerli finansal raporlama çevresi kapsamında mali rapor ve tabloların tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmış olup denetimi etkileyen bir bulgu yoktur.” Sayıştay raporuna yansdı. Bizler de tabii belli teknik konular var sizlerle, değerli Komisyon üyelerimizle paylaşacağız. Bu teknik konularda yine Maliye Bakanlığımız ve çeşitli kurumlarla iş birliği içerisinde bu süreçlerin düzeltilmesiyle ilgili çalışmalarımızı yaptık ve bir çoğunu da özellikle sorguya esas birçok konuyu da bizler düzeltmesini yaptık bunları da ben sizlere arz edeceğim.

Tabii, 2 değerli komisyon üyemizde DAK ile ilgili süreci kendileri bizle de paylaştı. Tabii, OECD'nin Kalkınma Yardımları Komitesiyle alakalı özellikle ülkemizin buraya üye olmasıyla ilgili bir teveccühten bahsedebiliriz; bu noktada ülkemizin üye olmasıyla ilgili süreçler var. Tabii, bununla ilgili olarak Türkiye'nin, devletimizin alacağı bir karar olup bizler, çeşitli düzeylerde bu sürecin takip edildiğini biliyoruz, istişarelerin takip edildiğini biliyoruz; bu noktayı da değerli Komisyon üyelerimizle böyle paylaşmak isterim.

Tabii, TİKA olarak biz faaliyet gösterdiğimiz coğrafyalara baktığımız zaman özellikle birçok etnik gruba din, dil, ırk ayrımı yapmadan eriştiğimizi söyleyebilirim. Bu, faaliyet raporlarımızdan da görülebilir. Irak'ta da yine, geçtiğimiz senelerde yaptığımız projelerde gerek Türkmen gerek Kürt gerek Yezidi, orada yaşayan birçok topluluğa yönelik eşit bir şekilde ulaşacak projelerin gayreti içindeyiz. Bundan sonra da yine bu talepleri değerlendirmek üzere çalışıyoruz. Oradaki yerel yönetimlerden gelen talepleri bizler değerlendirip hayata geçirmeye çalışıyoruz.

Tabii, değerli Komisyon üyelerimizle rakamlarla ilgili paylaşmak istediğim bir husus var. Yaklaşık üç dört senedir Türkiye'nin resmî kalkınma yardımları rakamları ile TİKA'nın kalkınma yardımında gerçekleştirdiği rakamlar arasındaki hususlarda bir kafa karışıklığı var diyebilirim. Bu sene OECD'yle de bizim paylaştığımız şöyle bir bilgiyi vereyim: 2005 yılında TİKA olarak -bir genelgeyle- Türkiye'nin resmî kalkınma yardımlarını toplayan yani bunun istatistiğini tutan kurumumuz biz. Tüm kurumlarımıza, resmî kalkınma yardımı yapan tüm kurumlarımıza yazılarımızı yazıyoruz, onlardan OECD'nin belirlediği “specs”lere göre rakamları topluyoruz ve OECD'ye bildiriyoruz. Bizim bu seneki resmî kalkınma yardımlarımızı da ben değerli Komisyon üyelerimizle paylaşmak isterim. Türkiye bu sene 8,66 milyar dolar resmî kalkınma yardımında bulundu. Tabii, ben değerli Komisyon üyelerimize de başta söylemiştim, baktığımız zaman, TİKA'nın resmî kalkınma bütçesi ise 489 milyon lira. Yani bu bütçenin bir kısmı, resmî kalkınma yardımlarının bir kısmı tabii ki TİKA bütçesi; diğer kısmı ise kahir ekseriyette bizim Suriyelilere yönelik yaptığımız proje faaliyetlerinin çıktısından oluşmakta. Tabii, bazen bu bütçenin hepsinin TİKA bütçesi olduğu zannına da varılabiliyor kamuoyunda. Ben bunu burada değerli Komisyon üyelerimizle paylaşmak istedim; bu, tüm Türkiye'deki kurumlardan yani Türkiye'deki AFAD'ımızdan, Sağlık Bakanlığımızdan, kalkınma iş birliğiyle ilgili Türkiye'de Suriyelilere yönelik faaliyette bulunan tüm kurumlarımızdan gelen rakamların, aynı zamanda bu rakamlar içerisinde biz, sadece TİKA olarak dış yardım yapmıyoruz. Mesela, belediyelerimiz, çeşitli kurumlarımız da çeşitli projeler gerçekleştiriyor, bunları da biz, dış yardım olarak sayıyoruz. Sayın Komisyon üyelerimiz, diplomatlarımız da var burada, diğer ülkeler de aynı şekilde bunları sunuyor. Zaten, bizler, bunları resmî makamlarla paylaşıyoruz. DAK üyeliği konusunda, dediğim gibi Sayın Komisyon üyemize de bunun bir süreç olduğunu, istişarelerin devam ettiğini bildiğimizi söylemek isterim.

Kırım'da tabii, şu an bir işgal var. Bizim oradaki ofisimiz, fiziken var ama şu anda herhangi bir proje ve faaliyet uygulamıyoruz. Faaliyet ve projelerimize Ukrayna üzerinden devam ediyoruz. Zaten az önce sizlerle paylaştığım Kiev'deki Kırım Tatarlarına yönelik proje de bu projeler arasında sayılabilir. Bosna Hersek konusundaki yazım yanlıştından ötürü -Komisyon üyelerimizden, arkadaşlarımızın dikkatinden kaçmış- bundan sonraki süreçte, inşallah daha dikkat edeceğiz.

Yine, Sayıştay raporlarıyla ilgili ben yazılı cevabımızı değerli Komisyon üyelerimizle paylaşacağım. Azerbaycan'a gelirse değerli Komisyon üyelerimiz, Azerbaycan'da, tabii, bizler, projeleri resmî makamların bize talepleriyle oluşturuyoruz. Yani onlardan bir proje talebi gelmediği sürece bunları değerlendirme imkânımız olmayabiliyor. Tabii, Azerbaycan belli anlamda büyük ve güçlü bir ülke. Özellikle kültür mirasıyla ilgili süreçlerini kendi yönetiyor, yürütüyor. Bunları belli planlamalar içerisine dâhil ettiklerini biliyoruz. Şöyle bir bilgi vereyim: çok uzun zamandan sonra Türkiye olarak orada Merdekan Kalesi var, değerli vekilim sizler de bilirsiniz. Bu Merdekan Kalesi'nin restorasyonu ile ilgili karşı taraftan bir talep geldi, tabii TİKA olarak biz çok uzun zamandır Azerbaycan'dayız, biz hızlı bir şekilde bu talebi değerlendirip restorasyon projesini çizdik. Diğer konuyla da ilgili bir talep gelirse mutlaka değerlendireceğiz.

Bulgaristan konusu tabii, Sayın Bakan Yardımcımız da burada Bulgaristan ile Türkiye arasında özellikle taşınmaz kültür varlıklarının süreçlerine dair bir diplomatik süreç yürüyor. Bizler, tabii, çalışmalarımızı uluslararası hukuk ve karşı ülkenin rızasına dayanarak yaptığımız için Bulgaristan'da faaliyet göstermemize zemin teşkil edecek bir hukuki sürecin varlığı kaçınılmaz, bu süreçleri bizler de takip ediyoruz.

Sudan'daki restorasyonlarla ilgili sürecin ben devam ettiğini biliyorum, Sayın Komisyon üyemize de ben arz edeceğim, bununla ilgili son durumu da sizlerle paylaşacağım. Yine, Libya'da ofisimiz var. Libya'da tüm zorluklara rağmen, tüm savaş koşullarına rağmen, ofisimizi kapatmadık. Orada da projelerimize devam ediyoruz ama bundan sonraki süreçte artarak ivmeleneceğini, özellikle oradaki savaş sonrası koşullarının düzelmesine yönelik sosyal projelere ağırlık vereceğimizi söyleyebilirim.

Ben tekrar değerli Komisyon üyelerimizi saygıyla selamlıyorum.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Teşekkür ediyorum.

Toplantıyı saat 2'de bitirmek niyetindeyim. 2 söz talebimiz var, bunu da göz önünde bulundurarak hızlı bir şekilde yapabilirsek sevinirim, çünkü bizden sonra bir toplantı daha varmış, ondan dolayı, yoksa şey yaparız.

Mustafa Bey buyurun.

MUSTAFA CANBEY (Balıkesir) – Başkanım, o zaman ben bir cümleyle, birkaç cümleyle ifade etmiş olayım.

TİKA gerçekten bizim yüzümüzü ağartan işler yapıyor. Özellikle yurt dışına gittiğimizde, Dışişleri Komisyonu olarak, TÜRKPA olarak görevlerim vardı. Bu dönem zarfında, yurt dışında bizi ağırlayan, orada eserlerimize sahip çıkan, kültürel değerlerimize sahip çıkan, sahiplenen, onları yaşatan ve bizim geleceğimizi sürdüren hizmetler yaptığı için ben Başkanımıza ve TİKA'ya teşekkür ediyorum. Ayrıca, az önceki sunumda da gördük, birçok eserimize sahip çıkılmış, güzel hizmetler yapılmış. Biz bu hizmetlerin devamını diliyoruz ve teşekkür ediyoruz.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Evet, son söz Ahmet Bey'in.

Çok kısa alalım lütfen.

AHMET HAMDİ ÇAMLI (İstanbul) – Evet, Başkanım, ben de çok teşekkür ediyorum.

Sunum gerçekten birtakım bildiklerimizi tazeledi, bilmediklerimizi de öğrenmiş olduk, Allah razı olsun. Bu, tabii, Recep Tayyip Erdoğan ve AK PARTİ iktidarının en önemli yıldız kurumlarından biri TİKA, çok önemli hizmetler yapıyor. Gerçekten de yurt dışına çıkıp gördüğümüz zaman gururlanıyoruz, bir başka hâllere bürünüyoruz yani. Şimdi, tabii, bazı projeler hafife alınmamalı bence. Ben geçtiğimiz yıllarda yurt dışına, Ürdün’de Salt bölgesine gittim. Bir araba kiralamaştım. Valizime de bayramlarda kullanılan bu küçük Türk bayrakları olur ya, kâğıt bayraklar, onlardan koyuyorum, genelde adet edindim böyle, gittiğim yerlerde çocuklara dağıtıyorum -hele bizim coğrafyalarımızda, kültür coğrafyamızda- onlar da böyle pır pır pır mahallelerde dolaşıyorlar. O bayraklardan bir tanesini arabamın camının önüne koydum, işte arkadaşlarımızın kullandığı o milletvekili kartları var ya onun gibi. Araba kiraladım, lastiğim patladı. Gittim bir lastikçiye, lastiği tamir etti adam. “Kaç para?” dedim, “Para almayacağım senden.” dedi. “Ya al.” şudur budur bayağı bir ısrardan sonra yine direndi, gerisini anlatmayacağım –methiyelerini- kime ve nasıl, niçin methiyeler düzdüğünü. Şunu söylemek istiyorum: Arabamdaki bir Türk bayrağının bile -basit bir tamir vesilesiyle- oluşturduğu bu iklim, bu ruh hâli, bu atmosfer bence çok önemli. Kaldı ki orada efendim, bir sünnet merasimidir, farklı ya da benzer bir şeydir, bunların asırlara sâri etkisinin olacağı kanaatindeyim. Oraya tadil edilen, tamir edilen, tecdit edilen bir tarihî eserden çok daha faydalı olacağını düşünüyorum, o, torunlara sirayet edecektir çünkü. Bundan dolayı ben de TİKA’mıza ve devletimize teşekkür ediyorum.

BAŞKAN AKİF ÇAĞATAY KILIÇ – Teşekkür ediyorum.

Serkan Bey’e bir soru olmadığını değerlendirerek teşekkür ediyorum.

Ben de son iki gözlemimi sizinle paylaşarak toplantıyı kapatmak isterim.

Serpil Hanım ayrıldı ama geçen haftaki Vakıflar Genel Müdürlüğü sunumunda, farklı azınlık gruplarının ve inanç gruplarının kültür varlıklarıyla ilgili devletimizin, Türkiye Cumhuriyeti devletinin ortaya koymuş olduğu kadirşinaslığı da gördük. O sunumu tekrar incelemesini kendisine tavsiye ediyorum.

Sayın Erozan uluslararası yardımlarla alakalı bir gözlemlerde bulundu. Tabii, yıllarca kendisinin görev yaptığı kurumlar içerisindeki gözlemleri mevcut. Bizim de yaptığımız bazı gözlemlerde, örneğin Sudan’a yapılan Amerika Birleşik Devletleri yardımlarının... Ki bunlar Birleşmiş Milletler yardım kampanyası çerçevesinde yapılan, onların üzerinden yapılan bir yardım kampanyasıydı. O zamanki Amerika Birleşik Devletleri Başkanı Sayın Bush’tu, baba Bush değil, oğul Bush ve Sayın Cumhurbaşkanımızla olan bir görüşmesinde 850 milyon dolar yardım yaptığını dile getirmişti Amerika Birleşik Devletlerinin Sudan’a fakat biz yakın zamanda, o tarihten önce Sudan’a gitmiştik Sayın Cumhurbaşkanımızın Başbakanlığı döneminde. Yapılan yardımlar için 850 milyon dolardan bahsediliyordu fakat bizim yerinde gördüğümüz yardım veyahut da yansımaları, bırakın 850 milyon doları, hani 100 milyon doları bile zor bulacak bir fiziki görünüm içerisindeydi. Bunlar iletildikten sonra bunun araştırması yapıldı ve şöyle bir şey ortaya çıktı: O 850 milyon doların neredeyse 500 milyon dolarından biraz fazlası Birleşmiş Milletlerin kendi bürokratik sistemi içerisinde erimiş gitmiş. Böyle uluslararası yardım sistemleri içerisinde eksikler olduğunu gördük. Bunlar da şu anda zaten ciddi tartışılan konular. Yunus Emre Bey bilir, Avrupa Konseyinde de yapılan yardımların, farklı kuruluşlar tarafından belirli noktalara yapılan yardımların daha verimli bir şekilde yerine gitmesi konusunda eleştiriler mevzu bahis.

Ben bu vesileyle Serkan Bey, size tekrar teşekkür ediyorum. Yazılı olarak vereceğiniz cevapları da en kısa süre içerisinde bize ulaştırırsanız tüm Komisyon üyelerimize bunları iletiriz.

Yavuz Selim Bey’e de katılımı için, cevapları için ve fikirleri için teşekkür ediyorum.

Böylece, değerli katılımcılar, sizler tarafından gündeme getirilecek ilave bir husus yok ise Dışışleri Komisyonumuzun 27'nci Yasama Dönemi Dördüncü Yasama Yılı Üçüncü Toplantısını kapatıyorum.

Hepinize teşekkür ediyorum.

Sağlıklı günler diliyorum.

Kapanma Saati: 14.00

